การ์ตูนเพื่อความเข้าใจชนเผ่า

หมี่เกะ
ดวงดาวบนดอย

จัดพิมพ์โดย : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
ในพระบรมราชูปถัมภ์ โทร.๐ ๒๘๑๐ ๗๐๐๑
พิมพ์ครั้งที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

จัดทำโดย
กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
ชมรมอาข่าแห่งประเทศไทย

สารรัฐมนตรี

สืบเนื่องจากในงานเปิดบ้านศิลปิน ดร.ถวัลย์ ดัชนี เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ที่บ้านดำนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีตัวแทนของกลุ่มชนเผ่าอาข่า จำนวน ๔ คน เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม (นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ) เพื่อพูดถึงประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเพลงมิดะของคุณเจรัล มโนเพ็ชร ที่มีเนื้อหาทำให้เสื่อมเสียเกียรติของหญิงสาวชนเผ่าอาข่า

กระทรวงวัฒนธรรมได้สืบค้นข้อเท็จจริง และเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น จึงจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ โดยอาศัยพลังของสื่อที่มีอยู่อย่างมหาศาลนี้ เป็นตัวกลางในการทำความเข้าใจกับสาธารณชนให้รับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมของชนเผ่าต่างๆ ได้แก่ การจัดเวทีสานเสวนา “คลายปมมิดะและลานสาวกอด : มายาคติอาข่าในสังคมไทย” โดยเชิญผู้นำชาวอาข่า นักวิชาการ ผู้แทนสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้อง มาร่วมกันสานเสวนา และสื่อสารผ่านสื่อสาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องดังกล่าว และเพื่อให้เกิดการยอมรับในสิทธิความเป็นมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

นอกจากนี้ พลังของสื่ออย่างหนึ่งที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเด็กและเยาวชนได้ง่าย สามารถสร้างความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถสอดแทรกเนื้อหาที่มีความสนุกสนานกระตุ้นความสนใจกับกลุ่มเป้าหมายนี้ได้เป็นอย่างดี คือ หนังสือการ์ตูน ที่ใช้วิธีการสื่อสารผ่านตัวละครหลักที่เป็นหญิงชายชาวอาข่าคู่หนึ่ง ที่มีการดำเนินชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่า สอดแทรกวัฒนธรรมดั้งเดิม ประเพณี พิธีกรรม การละเล่น และกิจกรรมมากมาย ที่นักเขียนการ์ตูนผู้สร้างสรรค์เนื้อหาของการ์ตูนเล่มนี้ ได้ลงไปสัมผัสกับวิถีชีวิตจริงของชาวอาข่าด้วยตนเองในช่วงเวลาหนึ่ง แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นกลับมาเขียนบอกเล่าผ่านเรื่องราวจากจินตนาการบางส่วน รวมกับข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบจากประธานชมรมอาข่าในประเทศไทยและเครือข่ายชาวอาข่าเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการรับประกันได้ว่า ข้อมูลเนื้อหาในหนังสือการ์ตูนฉบับนี้ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากคนในพื้นที่ และมีความน่าเชื่อถือได้จริง

กระทรวงวัฒนธรรม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือการ์ตูนฉบับนี้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการเผยแพร่วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของชนเผ่าอาข่าที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้เป็นอย่างดี

(นางสุกุมล คุณปลื้ม)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
พฤศจิกายน ๒๕๕๔

阿卡同心

คำปรารภ

อาข่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยกระจัดกระจายอยู่ในภาคพื้นเอเชีย คือ มณฑลยูนนาน ประเทศจีน ประเทศไมยันมาร์ ประเทศลาว ประเทศเวียดนาม และทางเหนือของประเทศไทย ในประเทศไทย คนไทยรู้จัก "อาข่า" มาเป็นเวลาช้านาน โดยเฉพาะ "มิดะ" และ "ลานสาวกอด"

คำว่า "มิดะ" เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ในหนังสือภาษาไทยเรื่อง ๓๐ ชาติในเชียงราย โดยผู้เขียนชื่อบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ และหลังจากนั้นปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้เขียนหนังสืออีกเล่มหนึ่งชื่อ ชาวเขาในประเทศไทย ต่อมามีหนังสือมากมายเกี่ยวกับเรื่องนี้เกิดขึ้น เช่น หนังสือ "เรื่องลับน่ารู้ของอีก้อ" ที่เขียนโดย ปิยพงศ์ แต่สิ่งที่ทำให้คนไทยส่วนใหญ่รู้จักคำว่า "มิดะ" นั้นมาจากศิลปินเพลงหลายท่าน โดยกล่าวถึง มิดะ หญิงสาวผู้เป็นครูสอนเพศศึกษาให้แก่ชายหนุ่มชาวอาข่าที่กำลังเข้าสู่วัยออกเรือน อีกทั้งยังกล่าวถึง "ลานสาวกอด" อีกด้วย จากชื่อ "ลานสาวกอด" นี้ ทำให้คนทั่วไปเกิดความเข้าใจว่า ลานสาวกอดเป็นสถานที่พลอดรัก เป็นสถานที่ที่สามารถกอดสาวได้ตามใจชอบ ด้วยความเข้าใจใน "มิดะ" และ "ลานสาวกอด" ที่ได้ถ่ายทอด ตอกย้ำ ซ้ำ ทวน ตามสื่อต่างๆ ทั้งบทเพลง หนังสือ ภาพยนตร์ การ์ตูน และหนังโป๊ จึงทำให้เกิดวาทกรรม "มิดะ" และ "ลานสาวกอด" ขึ้น ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบในเชิงลบ ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษยชาติของผู้หญิงอาข่า รวมถึงผู้หญิงกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ อีกด้วย จึงทำให้ชาวอาข่าได้ออกมาแสดงความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับการสร้างอัตลักษณ์ "ความเป็นอาข่า" ในแบบที่เขาไม่ได้เป็นผู้สร้าง

ชาวอาข่าได้กล่าวถึงคำว่า "มิดะ" หรือ "หมี่ดะ" ว่า เป็นคำเรียกหญิงสาวธรรมดาของอาข่าที่ยังไม่ได้แต่งงาน ไม่ได้เป็นชื่อตำแหน่งใดๆทั้งสิ้น ส่วน "ลานสาวกอด" นั้นไม่ได้มีความหมายตามที่นักเขียนหรือศิลปินได้จินตนาการอธิบายไว้ มีเพียงแต่ "ลานวัฒนธรรม" หรือ "แดช่อง" เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในทางพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับคนในหมู่บ้าน เป็นแหล่งถ่ายทอดบูรณาการความรู้จากรุ่นสู่รุ่น เป็นแหล่งแสดงความคิดเห็นเพื่อสร้างความสมัครสมานสามัคคีแก่ผู้คนในหมู่บ้าน

ชมรมอาข่าในประเทศไทยได้ร่วมจัดเวทีสานเสวนา "คลายปมมิดะและลานสาวกอด มายาคติอาข่าในสังคมไทย" ขึ้น ๒ ครั้ง ดังต่อไปนี้

ครั้งที่ ๑ โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง ในวันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ครั้งที่ ๒ จัดขึ้นวันศุกร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๔ ณ ลานวัฒนธรรมบ้านแสนเจริญ หมู่ ๑๐ ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ร่วมกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

จากการจัดเวทีดังกล่าวที่ผ่านมา กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับชมรมอาข่าในประเทศไทย ได้มีข้อสรุปว่า เห็นควรทำสื่อต่างๆ เช่น สารคดี ภาพยนตร์ บทเพลง และหนังสือการ์ตูนขึ้น เพื่อเป็นเวทีนำเสนอประเด็นทางด้านชาติพันธุ์ อันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และคลายปมวาทกรรม “มิดะ” และ “ลานสาวกอด” อันก่อให้เกิดการกระตุ้นให้ตระหนักถึงวัฒนธรรมและความเป็นชาวอาข่า โดยผ่านสื่อที่ได้นำเสนอเหล่านี้ ซึ่งจะเป็นประตูอีกบานหนึ่งที่ช่วยทำให้เราเข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และความเปลี่ยนแปลงในบริบทปัจจุบันของชาวอาข่า สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆแก่ประชาชนทั่วไปได้

ดังนั้น เรื่องราวด้านเพศสัมพันธ์ของชาวอาข่า โดยเฉพาะที่ว่าด้วย “มิดะ” และ “ลานสาวกอด” นั้น จึงเป็นเพียงความรู้ความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลและผู้รับข้อมูล เนื่องจากในอดีตมีปัญหา (ขีดจำกัด) ด้านการสื่อสาร จึงกลายเป็นจินตนาการของผู้เขียนสารคดีและบทเพลงเท่านั้น “มิดะ” ที่เป็นแม่ครูชำนาญโลกีย์สอนลีลารักแก่ชายหนุ่มนั้น จึงไม่เคยมีอยู่จริงในสังคมอาข่า หากมีแต่ “หมี่ดะ”ที่เป็นหญิงผู้เตรียมพร้อมต่อหน้าที่จะเป็นแม่ศรีเรือน “กะลาล่าเซอ” ที่ไม่ใช่ “ลานสาวกอด” และ “ลานสาวกอด” ที่ไม่ได้มีไว้กอดสาว แต่คือ “แดช่อง” ลานประเพณีที่ชายหญิงมาร่วมกันร้องเพลงเต้นรำขับกล่อมหมู่บ้าน และผู้คนให้ชื่นชมบริเวณแห่งวัฒนธรรมอาข่า โลกทางวัฒนธรรมทางเพศของชาวอาข่าที่แท้จริงนั้นจึงมีความละเมียดละไมและกลิ่นไอความงดงามในฐานะมนุษย์ธรรมดาๆกลุ่มหนึ่งอยู่อย่างเต็มเปี่ยม มิใช่สังคมอิสระทางเพศดังที่หลายๆคนเข้าใจ

ดังนั้น กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม และชมรมอาข่าในประเทศไทย ไม่มีเจตนาที่จะลดความเชื่อถือ หรือทำลายชื่อเสียงเกียรติยศวงศ์ตระกูลของนักเขียนและหรือศิลปินจากอดีตจนถึงปัจจุบันใดๆไม่ อีกทั้งไม่ได้มีเจตนาในการหาผลประโยชน์บนพื้นฐานของคำว่า “หมี่ดะ” ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม และหรือไม่ได้เป็นการต่อสู้เพื่อเอาชนะหรือแพ้อีกด้วย เพียงแต่ขอวิงวอนและขอความเห็นใจจากประชาชนส่วนใหญ่ให้เข้าใจในบริบทของคำว่า “หมี่ดะและลานสาวกอด”

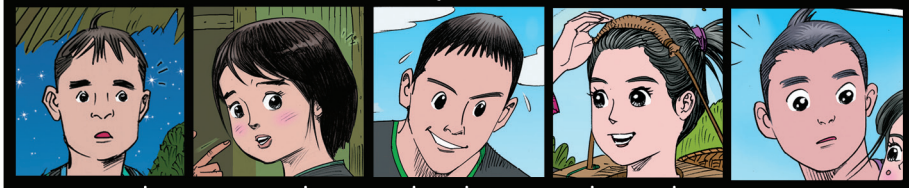
ท้ายนี้ ขอขอบพระคุณท่านปลัดกระทรวงวัฒนธรรม (นายสมชาย เสียงหลาย) อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (นางปริศนา พงษ์ทัดศิริกุล) ขอขอบพระคุณรองปลัดกระทรวงวัฒนธรรม (ศาสตราจารย์อภินันท์ โปษยานนท์) สำหรับความคิดริเริ่มและแรงผลักดันที่ทำให้เกิดโครงการนี้ขึ้น รวมทั้งเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม คุณกิตติพร ใจบุญ คุณสุภาภรณ์ เจริญศิริโสภาคย์ รวมทั้งคุณเชีย ไทยรัฐ คุณโอม รัชเวทย์ คุณสละ นาคบำรุง คุณพรศักดิ์ สุคงคารัตนกุล ที่ร่วมผลักดันจนสำเร็จลุล่วง และขอขอบคุณผู้ที่ให้ความสนใจ ติดตาม และเข้าใจในชาติพันธุ์อาข่า ตามที่ทางเราได้เสนอไปตามสื่อสาธารณะต่างๆ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านทั้งหลายจะเข้าใจตามเรื่องราวที่ได้เสนอไว้ในการ์ตูนเล่มนี้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

อาจู จูเปาะ
ประธานชมรมอาข่าในประเทศไทย
พฤศจิกายน ๒๕๕๔

แนะนำตัวละครสำคัญในการ์ตูนเรื่อง “หมี่ดะ...ดวงดาวบนดอย”

พ่อ/ลูหมี่อ แม่/หมี่ลู พี่/หมี่อก๊ะ หมี่ดะ/หมี่อซอ คนรัก/อาลู

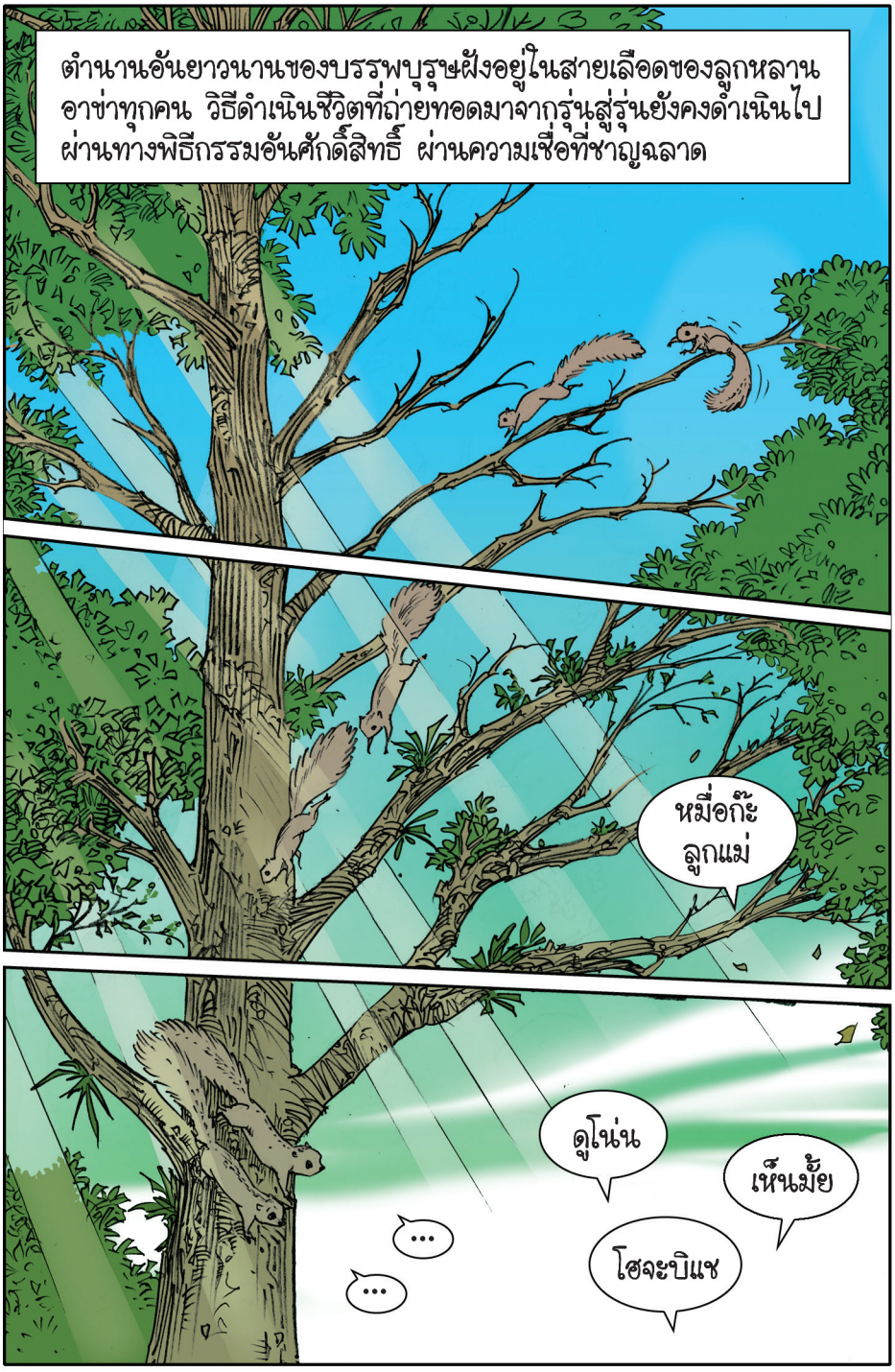

เรื่องและภาพการ์ตูนโดย
โอม รัชเวทย์ / สละ นาคบำรุง
สีการ์ตูนโดย / โรมรัช รัชเวทย์

“บนฟ้า...มีเมฆลอย บนดอยมีเมฆบัง” คำบอกเล่าที่ไม่เกินความจริง
ด้วยอำนาจแห่ง“อะโผว่หมี่แยะ” เทพผู้สรรสร้าง“อี่มหมะ”(Mqmavq)
และ“อี่มว้อง”(Mqghanr) แผ่นดินกับท้องฟ้าให้มาบรรจบกัน
ฟิ้ว...
ฟิ้ว...

เมื่อหมู่เมฆค่อยๆลอยห่างออกไปก็ปรากฏเงาจางๆของแผ่นดินฮูดอย
ที่สูงตระหง่าน สร้างภาพที่งดงามดั่งที่มีคนกล่าวเอาไว้
ฟิ้ว...

ว้องแดะ(Ghanrdaevq) แดะเหยาะ(Daevqzawvq) เหยาะเยอะ (Zawvqzev) เยอะโท้ (Zevtor) โท้มา(Torma) มาชอ(Macaw) ชอแย้(Cawyaer) แย้แดะ(Yaerdaevq) แดะแบ(Daevqbae) และแบซุ้ม(Baesmr) เทพที่สืบทอดเผ่าพันธุ์กันลงมาจนถึง “ซุ้มมิโอ้”(Smrmiror) บุตรแห่งเทพที่เป็นมนุษย์สืบสาย ขยายเผ่าพงศ์ลงไป ๑๓ ชั่วโคตร กว่าจะถึง“เจว่ถ่องผ่อง” (Dzoeqtanqpanq) ผู้เป็นมหาบิดาของอาข่าทั้งปวง
ฟิ้ว...
ฟิ้ว...
หมื่อก๊ะ
หมื่อก๊ะ
ลูก

ตำนานอันยาวนานของบรรพบุรุษฝังอยู่ในสายเลือดของลูกหลานอาข่าทุกคน วิธีดำเนินชีวิตที่ถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นยังคงดำเนินไปผ่านทางพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ผ่านความเชื่อที่ชาญฉลาด
หมื่อก๊ะ ลูกแม่
ดูโน่น
เห็นมั้ย
โฮจะบิแช
...
...

เด็กหญิงเด็กชายอาข่ากำลังจะได้รับการสั่งสอนจากพ่อแม่ จากชุมชน จากบรรพบุรุษ โดยที่พวกเขาไม่ทันรู้ตัว
หม่าเง้อะ
โฮจะด้อง
โฮจะ...
โฮจะ...
โฮจะด้อง
กระรอก
เก่งมาก หมื่อก๊ะ ลูกแม่
...

เมื่อก้าวเข้าสู่ “ล้อข่อง” (Lanrkanq) ประตูหมู่บ้านอันศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าประตูทางทิศเหนือหรือทิศใต้ ชาวอาข่าทุกคนจะปลอดภัยจากเภทภัยทุกสิ่ง รูปสลักชายหญิงอันมีเรื่องราวน่าขนลุก ได้จัดวางสร้างขึ้นด้วยพิธีกรรมอันเข้มงวดโดย “เจว่มา” ผู้นำทางศาสนาที่มีบารมีสูง
หมี่จูอยากกินอะไรเดี๋ยวจะหาให้กิน
อย่าไปจับโดนรูปสลักนะหมื่อก๊ะลูกแม่
โฮจะด๊อง

อ้าว...จูหมื่อ
ทำไมกลับเร็ว
จังล่ะ หือ
หมี่จูบ่นอยาก
รีบกลับ เลยตามใจ
เขาหน่อย
ฮะ ฮะ
ไม่มีอะไรหรอก
รู้สึกอยากกลับ
ไปพักผ่อน
มันปวดหลัง
น่ะจ้ะ
โฮจะต๊องมานี่
เออ...หน่าถ่อเซ้
หน่าถ่อเซ้ ฮะ ฮะ
...
ท้องหมี่จู
มันกี่เดือน
แล้วล่ะ
...
...
น่าจะครบ
แล้วนา

ภูดอยลดหลั่นลาดเอียงไปมา เป็นภูมิประเทศซึ่งคุ้นเคยและปลอดภัย กว่าแผ่นดินอื่นใดที่เคยอพยพพบมา กว่าจะได้ทำเลที่ดีอุดมสมบูรณ์ ผู้นำอาข่าที่มากความรู้ต้องสังเกตฟ้า หาตาน้ำ ย่ำดูเม็ดดิน จนมั่นใจ ก่อนจะตกลงสร้างหมู่บ้านเพื่ออนาคตของลูกหลาน
นี่คือหมู่บ้านอาข่าบนดอยวาวี อำเภอแม่สรวย ที่อุดมสมบูรณ์

อาลี
นี่มันเดือน
อะไรแล้วล่ะ
เข้าช่วง
จ้อลา บาลา
เฮ้อ...ได้พัก
กันหน่อย
คืนนี้
ว่าไง
คืนนี้มา
เจอกันที่นี่นะ

“แดช่อง” ลานกว้างกลางหมู่บ้านเป็นสถานที่เปิดโล่งสำหรับทุกเพศทุกวัย อาข่ามารวมกันตามประสงค์ของตน เด็กๆพากันมาวิ่งเล่น ส่วนผู้ใหญ่มาเสวนา ร้องรำทำเพลง หนุ่มสาวในวัยที่พร้อมมีคู่ครองได้มาพบปะหยอกล้อด้วยการละเล่นต่างๆ ท่ามกลางสายตาของผู้คนในที่ชุมนุม

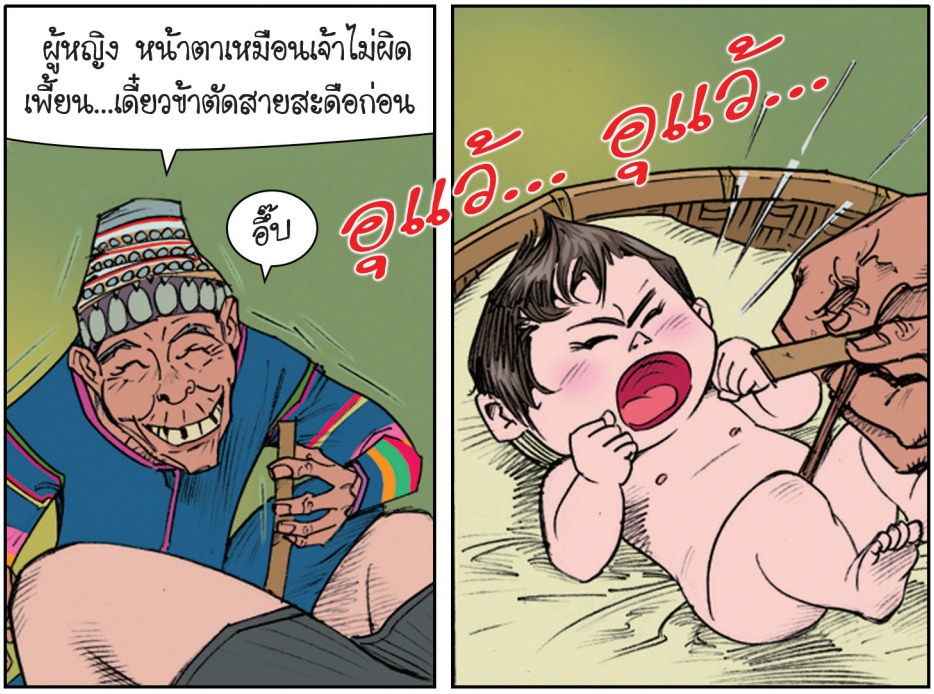

ไม่ต้อง เดี๋ยวฉันไปหาเอง
ถ้าเจอก็ฝากบอกไว้
ก่อนละกัน
ได้ครับ
อาลี
อะไร! สะกิดอยู่ได้
คนกำลังคุย
คนงาม
ของแก
จ๋ย
มีคนมอง
เธออยู่
อืม
ใจเย็นๆเพื่อน
คืนนี้รู้กัน
เอ็งว่า...เขาจะ
ชอบข้ามั้ยวะ
ฉันว่า
เขาปิ๊งเธอนะ
ฮิ ฮิ
อืม
อืม
พูดอะไร
บ้างซี มัวแต่
อืมอยู่ได้

“หมี่หย่า เอว้อี้ม บาลา, หย่าหมี่บอเออ อ่ามา เงว้บี้เจ้อ, หย่าโย บอเออ อ่าดา อี้อหย่าเสอะเออ อ่าล้า มิญา” คำกล่าวถึงเดือนแห่งการหาคู่ครองและการถักฝ้ายทอผ้า นี่เป็นเดือนแห่งการหยุดพักผ่าเวลารอคอยฤดูกาลใหม่ที่จะเวียนกลับมาในไม่ช้า
ยามนี้...ลานกลางหมู่บ้านครึกครื้นด้วยแสงสว่างและเสียงของหนุ่มสาวที่แซ่มซื่น สื่อความนัยกันภายใต้กรอบสังคมอาข่าโบราณ
อุแว้...
อุแว้...
อุแว้...
คลอดแล้ว
ข้าวางผิวไม้ไผ่ไว้ไหนเนี่ย
หย่าฉี่อ่ามาลูกฉัน หญิงหรือชาย

ผู้หญิง หน้าตาเหมือนเจ้าไม่ผิดเพี้ยน...เดี๋ยวข้าตัดสายสะดือก่อน
อึ๊บ
อุแว้... อุแว้...

ความรักของหนุ่มสาวที่เริ่มต้นอย่างถูกต้อง หมู่คนแซ่ซ้อง เหล่าผีสรรเสริญ หนุนเนื่องให้ทารกเกิดใหม่สมบูรณ์พร้อมในที่สุด
เอ้านี่! ลูกของเจ้า รับไป เดี๋ยวข้าจะลงไปใต้ถุน เอารกไปฝังก่อน
ลูกแม่

ขอให้
ท่านเจว่ถ่องผ่อง
(Dzoeqtanqpanq)
คุ้มครองลูกหลาน
ให้พ้นภัยร้าย
นานาด้วยเถิด
แม่เตรียม
หมวกสวยๆ
ให้ลูกด้วยนะ
เรียบ
ร้อย
ข้ามาแล้ว เป็นไงเจ้าตัวเล็กเงียบ
แล้วหรือ ท่าทางเลี้ยงง่ายนะนี่
เอ้า...ข้าเอาไข่ต้มมาให้เจ้าด้วย แกะ
ให้แล้ว กินซะนะ จะช่วยบรรเทา
อาการปวด ห้ามเลือดได้ดีนัก
มันก็
เจ็บไม่มาก
หรอกจ้ะ

เอาละ ส่งลูกมาให้ข้า ไข่นั่นต้องกินให้หมด ฟองเลยนะ
อย่ากวนแม่นะ เดี๋ยว อาผี่จะรัดท้องให้ แม่เจ้าก่อน
ข้ามาแล้ว! เจ้ามีลูกคน ที่สองแล้ว รู้นะว่าข้าเอา "เจว่จ่อง" (Dzovqjanq) มาทำไม
จับปิ้งของอาผี่นี้ช่วยฉันได้มากเลย คราวก่อนหลังจากรัดหน้าท้อง อาการหน้ามืดตามัว วิงเวียน เพราะเสียเลือดที่เป็นอยู่ก็หาย เป็นปลิดทิ้งเลยละ
อื๊บ!
เจ้าอ้วนขึ้นมากนะรู้มั้ย
อื๊บ

หมี่จู! บนดอยแห่งนี้ข้ายำเท้าไปทุกที่
ในฐานะ “หย่าฉี่อ่ามา” (Zaqciq Aqma)
ที่ทุกคนไว้ใจ ข้าทำหน้าที่เกือบทุกครอบครัว
เจ้าเป็นหญิงอีกคนที่จะเป็นแบบอย่างแก่
หญิงอาข่ารุ่นต่อไป

หย่าฉี่อ่ามา ถึงยังไงฉันก็อดกลัว
ไม่ได้ ลูกสาวฉันเกิดมาในช่วงเวลา
ที่น่าตกใจ หมู่บ้านเราเปลี่ยนเร็ว
จนน่ากลัว

ข้าเข้าใจความกลัวนี้ แม่ของเจ้าเคย
พูดกับข้าเสมอ แต่ก็ผ่านมาได้
เพราะอะไรรู้มั้ย
หมับ

เพราะเรามีบรรพบุรุษคอยคุ้มครองนะซิ พวกเขาอยู่ทุกที่ ในน้ำ ในดิน ในเตาไฟ ในผักที่เรากิน ในสัตว์ที่เราเลี้ยง ในเสาเอกที่เจ้าอิงอยู่ ในเสื้อผ้าของเจ้า
...
...

และในตัวเจ้า บรรพบุรุษหมุนวนอยู่ในเลือดของเจ้า จงเดินตามทางที่ท่านชี้นำ
แนวทางของบรรพบุรุษ

บรรพบุรุษสอนทุกสิ่ง อาข่ายังเป็นอาข่าในวันนี้เพราะลูกหลานต่างก็เติบโตขึ้นมาด้วยภูมิปัญญาของปู่ย่าตายาย จะกี่ร้อยกี่พันปีวิถีนี้ก็ไม่ผิดเพี้ยน
หมี่จู
หย่าฉี่อ่ามา
ลูกเป็นอะไรหรือเปล่า ฉันไม่ได้ยินเสียงเลย
จูหมื่อ ลูกสาวเจ้าหลับปุ๋ยอยู่นั่นมาพอดีเลย...ไปเชิญพ่อเต่ามาเถอะ น่าจะเริ่มพิธีตั้งชื่อกันได้แล้ว ดึกมากแล้ว
แม่
เป็นไงบ้าง
ไม่เป็นไรแล้ว

อีกครั้งที่ครอบครัวนี้จะบอกเล่าเท้าความถึงบรรพบุรุษที่กว่าจะมาถึงทารกเกิดใหม่...ชีวิตใหม่ ไม่ใช่ไร้ที่มา
ท่านอู่เจ...ท่านเจมา...มาโต่...โต่แล...แลจ่า...จ่าลอง...ลองต๊ะ...ต๊ะก่า...ก่าโละ...โละจู...จูหมื่อ... จูหมื่อ... พ่อของเด็กที่เกิดใหม่วันนี้ วันหล่องวันกระต่าย วันดีเป็นศรีวัน วันเกิดเทพผู้สร้างดิน

เจ้าจงรู้ว่า ชื่อของพ่ออยู่ในชื่อของลูก คำว่า"หมื่อ"คำสุดท้ายของพ่อ จะเป็นชื่อแรกของเจ้า ฉะนั้นตั้งแต่นี้ต่อไป ทุกคนจะเรียกเจ้าว่า...หมื่อซอ

หมื่อซอเริ่มต้นชีวิตน้อยๆของเธอ
เคียงคู่กับดวงเดือนและดวงดาว
บนยอดดอยสูงที่แสนงดงาม
“อะโผว่หมี่แยะ” เทพผู้สร้างแผ่นดิน
และท้องฟ้า ต้อนรับทารกน้อย
ด้วยแสงแรกแห่งชีวิตอย่างอบอุ่น

หลังจากตั้งชื่อรับขวัญลูกสาวแล้ว หมี่จูก็ต้องอยู่ในช่วง“หย่าสี่ลองเออ” ในช่วงอยู่เดือนนี้จะไม่ทำอะไรเลยจนกว่าสายสะดือลูกจะหลุดออกมา

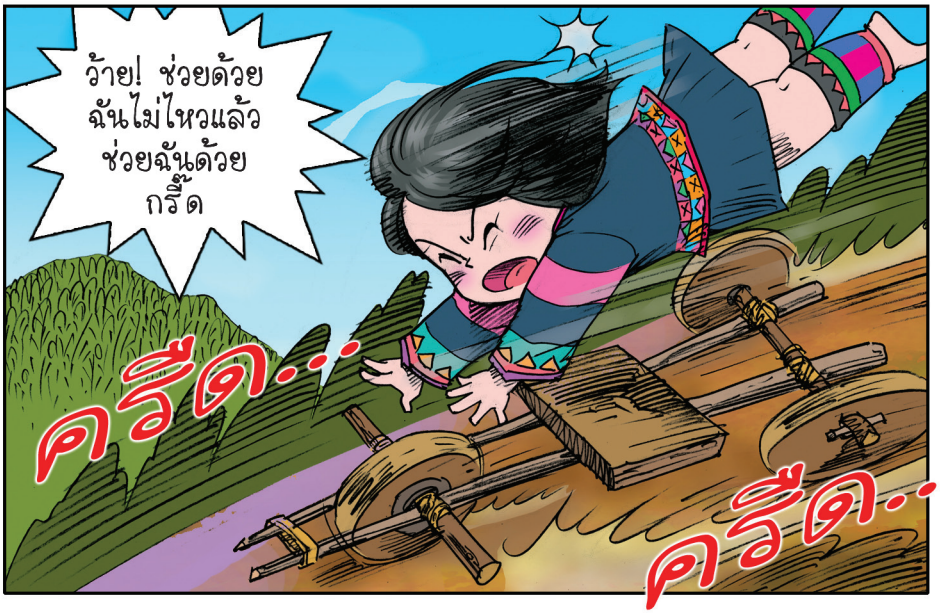

นับตั้งแต่วินาทีแรกที่หมื่อซอน้อยออกมาดูโลกก็ได้รับการดูแลคุ้มครองจากบรรพบุรุษอย่างสมบูรณ์ และจากนี้ไปทุกย่างก้าวของทารกน้อยจะมั่นคงและเข้มแข็งด้วยแรงแห่งบรรพชน
หมื่อซอ
หมื่อซอออกมาแล้ว
ผ่านช่วงเวลา “หย่าสีลองเออ” มาแล้วรึ
หมื่อซอ
หมื่อซอ
อืม
ชื่อหมื่อซอหรือน่ารักมาก

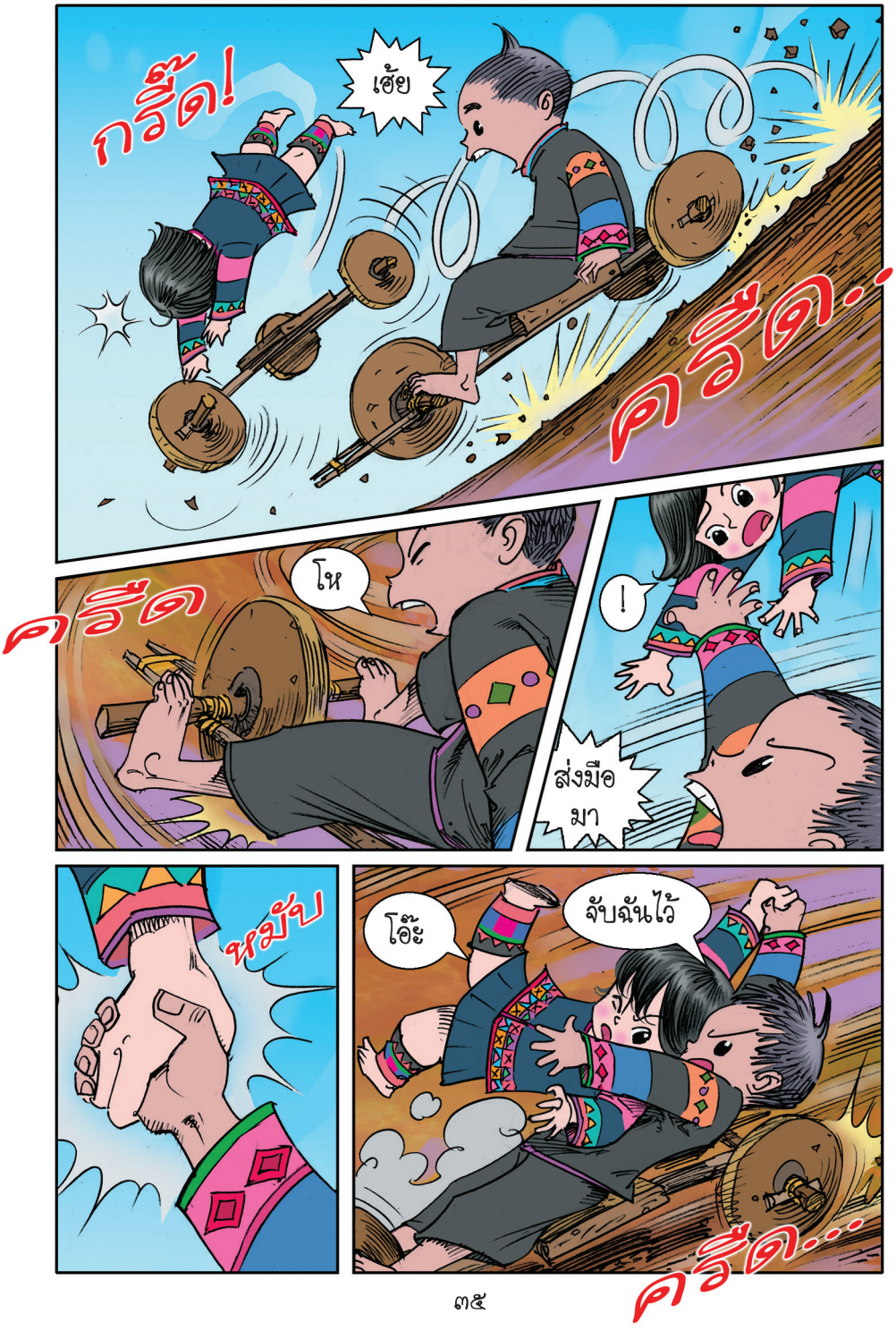

เมื่อถึงวัน...แม่จะพาลูกสาวไป
เยี่ยมญาติพี่น้องภายในหมู่บ้าน
ระหว่างทางผู้คนจะได้รู้จัก
สมาชิกใหม่ของชุมชน
หมื่อซอ
!
โห! หมื่อซอ
จะไปเที่ยว
เหรอ
หมื่อซอ
น่ารัก
สวย
หมื่อซอ
จ๊ะ
เอ๋
!
จ๊ะเอ๋
หมื่อซอ
หมื่อซอ
ตัวเล็กจัง
Z

อีกสิบวันต่อมา แม่ก็ต้องพาลูกสาวก้าวข้ามประตูหมู่บ้าน ออกท่องเที่ยวไกลออกไป ยังมีอะไรอีกไหมนอกจากแดนดอยที่เรายืนอยู่
หมื่อซอ นอกจากดอยที่เราคุ้นเคยแล้ว ข้างล่างนั้นยังมีผู้คนที่มีวิถีชีวิตต่างจากพวกเรา
พวกเขาจะสอนให้ลูกรู้จักตัวเอง
อือ
ฟ้อ...
ฟ้อ...
ฟ้อ...

มีอะไรหรือ
หมื่อซอ
ใบไม้ !?
ฮะ ฮะ ฮะ เก็บใบไม้ได้เหรอลูก
ฮะ ฮะ ลูกเป็นเด็กฉลาดมากรู้มั้ย
เด็กผู้หญิงอาข่าจะเก็บใบไม้
กลับบ้าน ลูกเก็บได้
ตอนไหนน้า ฮะ ฮะ
อืม
ออกมาเที่ยวนอกหมู่บ้านครั้งแรก เด็กผู้หญิง
จะเก็บใบไม้เข้าบ้าน เด็กผู้ชายจะเก็บยอดไม้
ฟิ้ว...
ฟิ้ว...

ทุกฤดูกาลที่ผันผ่านไปได้นำวันคืนใหม่ๆมอบให้กับผู้คนอย่างไม่เคยจบสิ้น ทุกชีวิตของอาข่าเหมือนได้เริ่มต้นอีกครั้งเมื่อถึงเดือนขึ่มสี บาลา เดือนแห่งการเข้าสู่ฤดูกาลใหม่
หมื่อชอ! ลงมาเดี๋ยวนี้นะ
ขอยืมเล่นรอบเดียวเองน่า
ไม่เอา
ครืด...
ครืด...
ว้าย
เฮ้ย! ระวัง
โฮ่ง
เสียว

ว้าย! ช่วยด้วย ฉันไม่ไหวแล้ว ช่วยฉันด้วย กรี๊ด
ครืด...
ครืด...

กรี๊ด!
เฮ้ย
ครืดดด...
ครืด
โห
!
ส่งมือมา
หมับ
โอ๊ย
จับฉันไว้
ครืด...

กรี๊ด!
อึ๊บ!
ครืด...
ปีใหม่ปีนี้เป็นปีแห่งความทรงจำของหมื่อซอ เด็กหญิงที่แสนซุกซน เป็นที่รักที่เอ็นดูของทุกๆคน
เย้! ปลอดภัยทั้งสองคนเลย เย้ เย้
หมื่อซอ! ลุกขึ้นซะทีได้มั้ย
อ๋อย

พิธีกรรมสำคัญกำลังใกล้เข้ามา พิธี “ย้าแย้อี้มเออ” (Yayaer Mr-e) เพื่อยกตำแหน่งผู้หญิงให้เทียบเท่าชาย ประเพณีไข่แดง “ขี่มสีอ่าเผว่” (Khmpxeevq Aqpoeq) พิธีปลูกสร้างประตูหมู่บ้าน “ล้อข่องดู่เออ” (Lawrkanq Duq-e) พิธีเซ่นไหว้ศาลพระภูมิเจ้าที่ “มี้ซ้องล่อเออ” (Mirsanr Lawr-e)
หมื่อซอ! เธอนี่เป็นหญิงหรือชายกันแน่ วุ่นวายที่สุด
นี่ อาลู! หยุดพูดเลย ฉันยิ่งเจ็บอยู่นะ
ฮ่า ฮ่า คู่นี้สมกันจริงๆ ฮ่า ฮ่า
ฮ่า ฮ่า
อูย
คู่กัด ฮิ ฮิ
อูย
หลังจากเหน็ดเหนื่อยจากการเตรียมที่ดินให้พร้อม เด็กๆอาข่าจะได้สนุกสนานกับประเพณีและพิธีกรรมในช่วงเดือนเมษายน หมื่อซอกับเพื่อนๆกำลังตื่นเต้นกับวันคืนอันแสนสุขที่จะมาถึง

“ลาด๊ะถี่หยะ” (Ladav Tiqyavq) หมายถึง เวลาขึ้น ๑ ค่ำ ได้เวลาเริ่มต้นพิธีกรรมของทุกครอบครัว พิธี “ขึ่มเอ้วอ่าเผว่” ช่วงเช้าตรู่ผู้หญิงจะมุ่งหน้าสู่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน เพื่อตักน้ำบริสุทธิ์ “อี้จุอี้ซ้อ” (Ircuvq Irxawr)

พิธีกรรมมีขึ้นเพื่อขอบคุณที่มีสัตว์เลี้ยงบริบูรณ์ เริ่มด้วยการต้อนรับวิญญาณบรรพบุรุษ ต้องเก็บกวาดบ้านเรือนจนสะอาดเรียบร้อย เมื่อถึงเวลาเที่ยงวันก็ยกอาหารที่เตรียมไว้ด้วยน้ำบริสุทธิ์ มาประกอบพิธีในบริเวณฝั่งที่นอนของผู้หญิง

พิธีกรรมของครอบครัวกำหนดขึ้นอย่างต่อเนื่อง พิธี *“ขี่มสีอ่าเผว่”* *(Khmqxeevq Aqpoeq)* และพิธี *“จาแล แลเห่ ดาเออ”* *(Jalae Laeghoeq Dav-e)* ดำเนินการเสร็จพร้อมกันในวันที่ ๒ ซึ่งล้วนมีความหมายให้ครอบครัวเจริญรุ่งเรือง และผาสุกด้วยอำนาจของบรรพบุรุษ

เมื่อวันอยู่กรรมผ่านไปก็เข้าสู่พิธี “ขึ่มมี้อ่าเผว่” (Khmqmir Aqpoeq) และพิธี “ขึ่มมี้ เจว่หละ หยะเออ” ในวันต่อๆมา จนครบถ้วนเสร็จสิ้นพิธีกรรม “ขึ่มสีขึ่มมี้อ่าเผว่” ประเพณีโบราณ

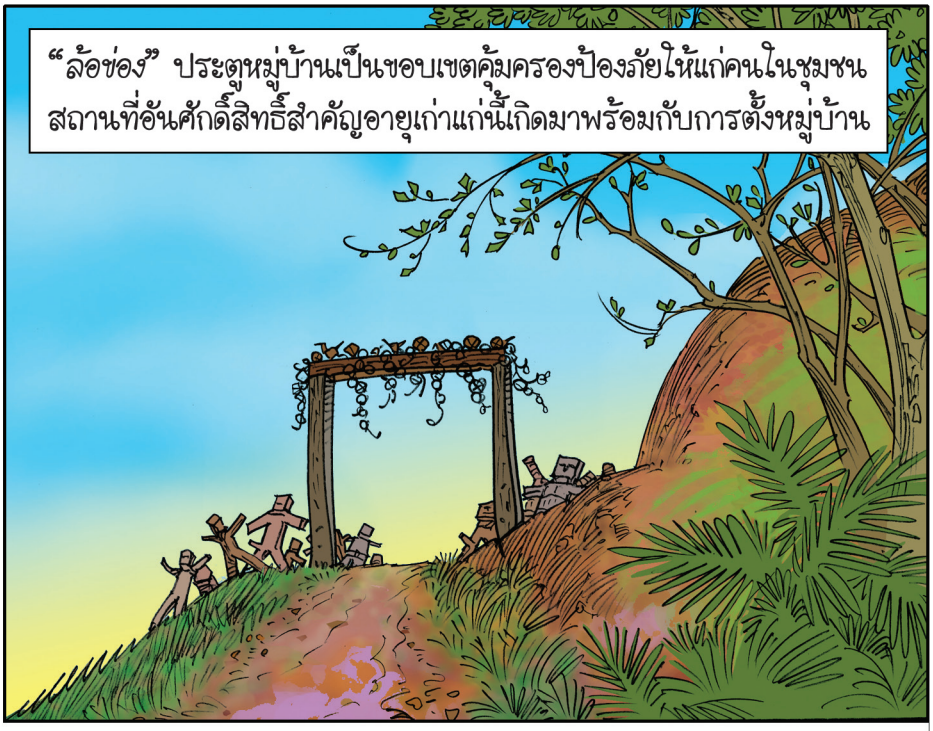

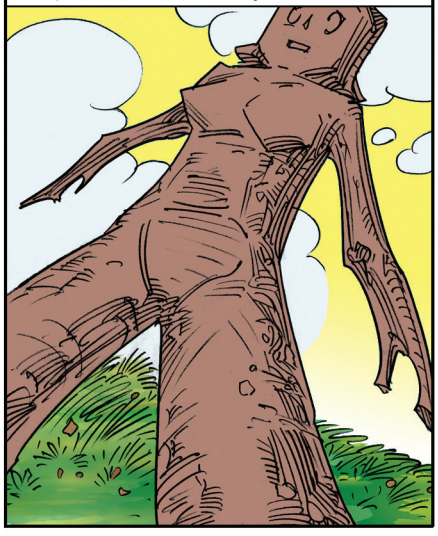
พูดมากน่า...ดูแป๊บเดียว
มานี่เลย พูดไม่รู้เรื่อง เขาบอกว่าห้ามผู้หญิงเข้าร่วมพิธี
บอกว่าจะดูแป๊บเดียว
ปล่อยได้แล้ว! เราอยู่ห่างจากประตูหมู่บ้านตั้งไกล กลัวไปได้
น่าจะเปลี่ยนชื่อเป็น “หมื่อชน”ดีกว่ามั้ง
เงียบไปเลยอาจู!
หมื่อชอ

จี้เอ๋อ!
มานั่งนี่เถอะ ฉันจะเล่าเรื่องประตูหมู่บ้านให้ฟัง
จี้เอ๋อรู้ด้วยเหรอ
รู้ซิ พ่อเล่าให้ฟัง
อาจู มานั่งด้วยกันเถอะ
ฉันเคยฟังแล้ว
จะไปยืนตากแดดทำไมเล่า มานั่งเถอะ

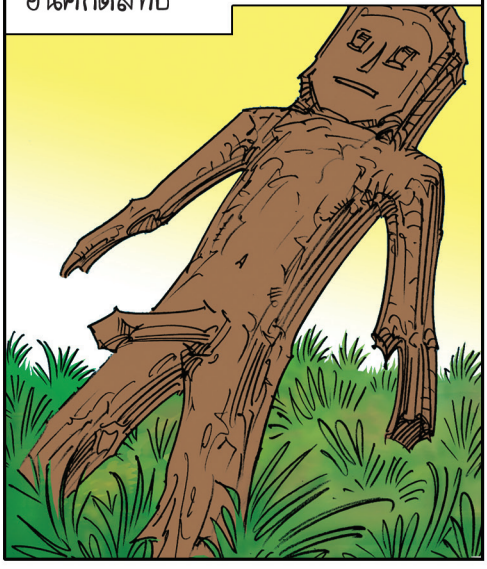
“ล้อข่อง” ประตูหมู่บ้านเป็นขอบเขตคุ้มครองป้องภัยให้แก่คนในชุมชน สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์สำคัญอายุเก่าแก่นี้เกิดมาพร้อมกับการตั้งหมู่บ้าน

เจ่วมา ผู้นำศาสนาจะประกาศ “ลองกู้กู้เออ” ให้ทุกคนในชุมชนหยุดกิจกรรมที่ทำอยู่ในป่าทั้งหมด

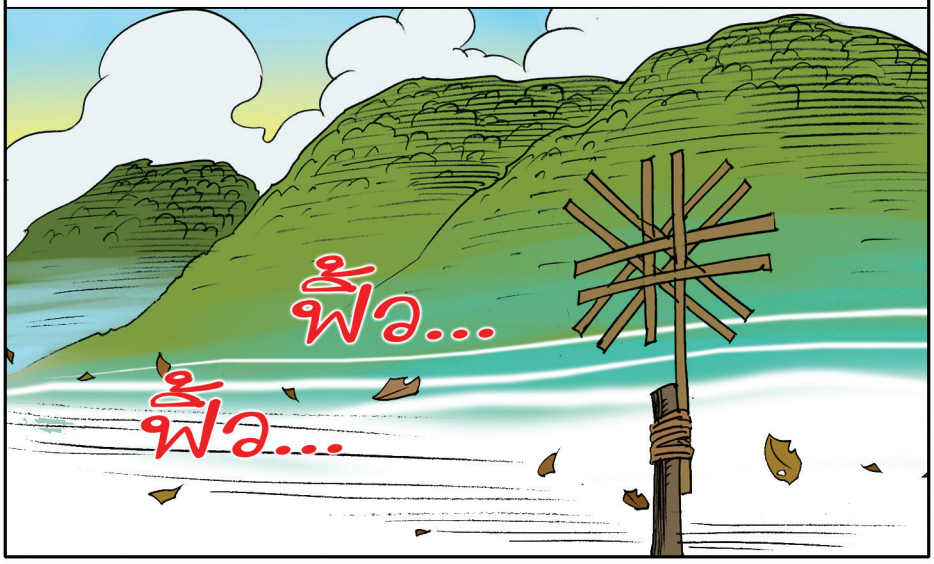
ช่วงเวลาเฉลิมฉลองนี้ ชุมชนจะร่วมกันประกอบพิธีปลูกสร้างประตูหมู่บ้านอันศักดิ์สิทธิ์

ทุกครัวเรือนจะมาช่วยกันตั้งแต่เช้าจนเที่ยง ประตูด้านเหนือด้านใต้ดูเด่นสง่าดั่งเดิม ต้อนรับไมตรีที่เข้ามาเยี่ยมเยือนอย่างถ่อมตน ขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะปัดป้องอำนาจชั่วร้ายอย่างเข้มแข็ง

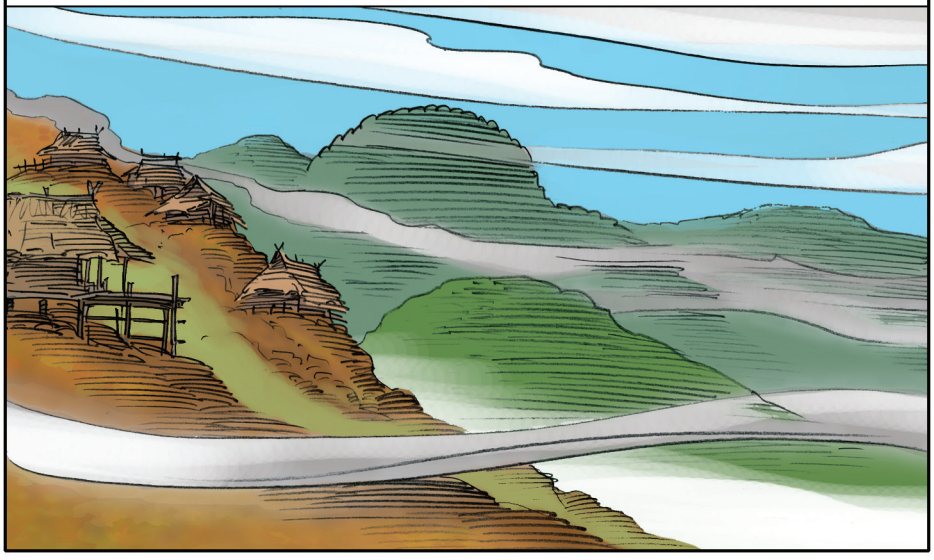
สิ่งที่เคียงคู่ประตูเหนือใต้คือตุ๊กตารูปคนเพศชายเพศหญิง ตำนานอันน่าทึ่งที่ป้องกันสิ่งรบกวน ให้อาข่าสืบเผ่าพันธุ์มาได้จนถึงทุกวันนี้ สถานที่นี้นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ห้ามลบหลู่เด็ดขาด แม้ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

ฉันไปก่อนนะ
อะไรของเธอนี่ประสาท!
เงียบไปเลยอาจู!
ฉันอยากรู้ตำนานของตุ๊กตาชายหญิง ต้องให้แม่เล่าให้ฟัง
ไปก่อนนะจี๊เอ๋อ
เธอคบกับยายประสาทนี่ได้ไงเนี่ย!
ฮิ ฮิ
อมยิ้มอะไร!
ประสาทอีกคนแล้ว

เมื่อพิธีบูชาศาลพระภูมิเจ้าที่ของหมู่บ้านเสร็จสิ้นลง อันเป็นพิธีกรรมสุดท้าย ของเดือน *“ชื่มสึ บาลา”* ไม่นานฝ้าฝนก็มาเยือน งานหนักกำลังรออยู่ใน เดือน *“ฉ่าหง่อ บาลา”* เดือนพฤษภาคม เดือนแห่งการเพาะปลูกในพื้นที่ไร่

ชีวิตที่ผ่านผ่านฝ่าหนาวมาร่วมสิบแปดปี หมื่อซอสาวน้อยเติบโตขึ้นมาพร้อมกับเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับบรรพบุรุษอย่างที่แม่หมี่จูให้คำมั่นไว้กับตัวเองเมื่อครั้งคลอดเธอออกมาในวันแรก
หมื่อซอในช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง หลายอย่างจะไม่เหมือนเดิมอีกแล้ว ไม่ว่าร่างกายหรือจิตใจ
ซะ ซะ เด็กหนอ เด็ก
โตแต่ตัว จริงๆเลย น้องฉัน

แม่จ๋า พ่อจ๋า
วันนี้เป็นวันแรกของหนู
ที่มาทำไร่อย่างจริงจัง
มันน่าสนุกจริงๆเลย
ฮิ ฮิ ฮิ

มวลเถาวัลย์ป่าใบเขียว
คดลดเลี้ยวพันเกี่ยว
คบไม้ใหญ่...
ร้องเพลง
อะไรของเขานะ
ไม่เคยได้ยิน
...ฝูงมัจฉาว่าย
แหวกน้ำใส
วนเวียนไปภายใน
สายวารี...
มวลบุปผชาติ
ดาษเนิน
เขางาม...
แลสะพรั่ง...อุ๊บ
ว้าย
ผลุบ

ว้าย
ว้าย
ว้าย
ว้าย
ว้าย
ว้าย
ซลุก
ซลุก
โอ๊ย
อุ๊บ
ว้าย
ผลัก
อาจุ!
อืม

หมื่อซอ เธอนี่ประสาทเหมือนเดิมเลยนะ
ไม่ต้องพูดมากเลย ดูซิหมดสวยเลย ดินเต็มหัวเลย
คู่นี้มันทะเลาะกันตั้งแต่เด็กยันโตเลย ซะ ซะ
เงียบไปเลย อาจู
ยังไม่ได้พูดเลย
เสียฤกษ์หมดเลย วันแรกไม่น่าเป็นอย่างนี้เลยเรา
...

ครอบครัวของหมื่อชอจับจองที่ดินปลูกข้าวอย่างที่บรรพบุรุษเคยทำกันมา จากพันธุ์ข้าวที่ปู่ย่าตายายฝากไว้เป็นมรดกตกทอดกันมาหลายรุ่น พันธุ์ข้าวที่คนอาข่าในตำนานต้องใช้ความพยายามมากมาย กว่าจะได้มาให้ลูกหลานได้เก็บกิน

พิธีกรรม *"แช่คาอ่าเผว่"* (*Caerka Aqpoeq*) พิธีปลูกข้าวเริ่มแรกจึงมีมาเพื่อกำชับลูกหลานให้หวงแหนข้าวทุกเมล็ดที่บรรพชนส่งมอบมาให้

มีการเลือกวันพิธีไว้อย่างเหมาะสม เริ่มด้วยทำความสะอาดบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ก่อนจะนำเมล็ดพันธุ์ข้าวมาชำระล้างด้วยน้ำอันบริสุทธิ์ พร้อมกำหนดให้ทุกครัวเรือนเซ่นไหว้บรรพบุรุษและอยู่กรรมในวันถัดไป

เมื่อ “เจว่มา” (Dzoeqma) ผู้นำศาสนานำเมล็ดพันธุ์ข้าวที่สะอาดบริสุทธิ์ด้วยน้ำศักดิ์สิทธิ์ไปปลูกเอาชัยถือเป็นเสร็จพิธี จึงเชื่อมั่นว่าการเพาะปลูกครั้งใหม่จะได้ผลบริบูรณ์ สมกับการตั้งจิตเอาใจใส่ในพิธีเริ่มแรก

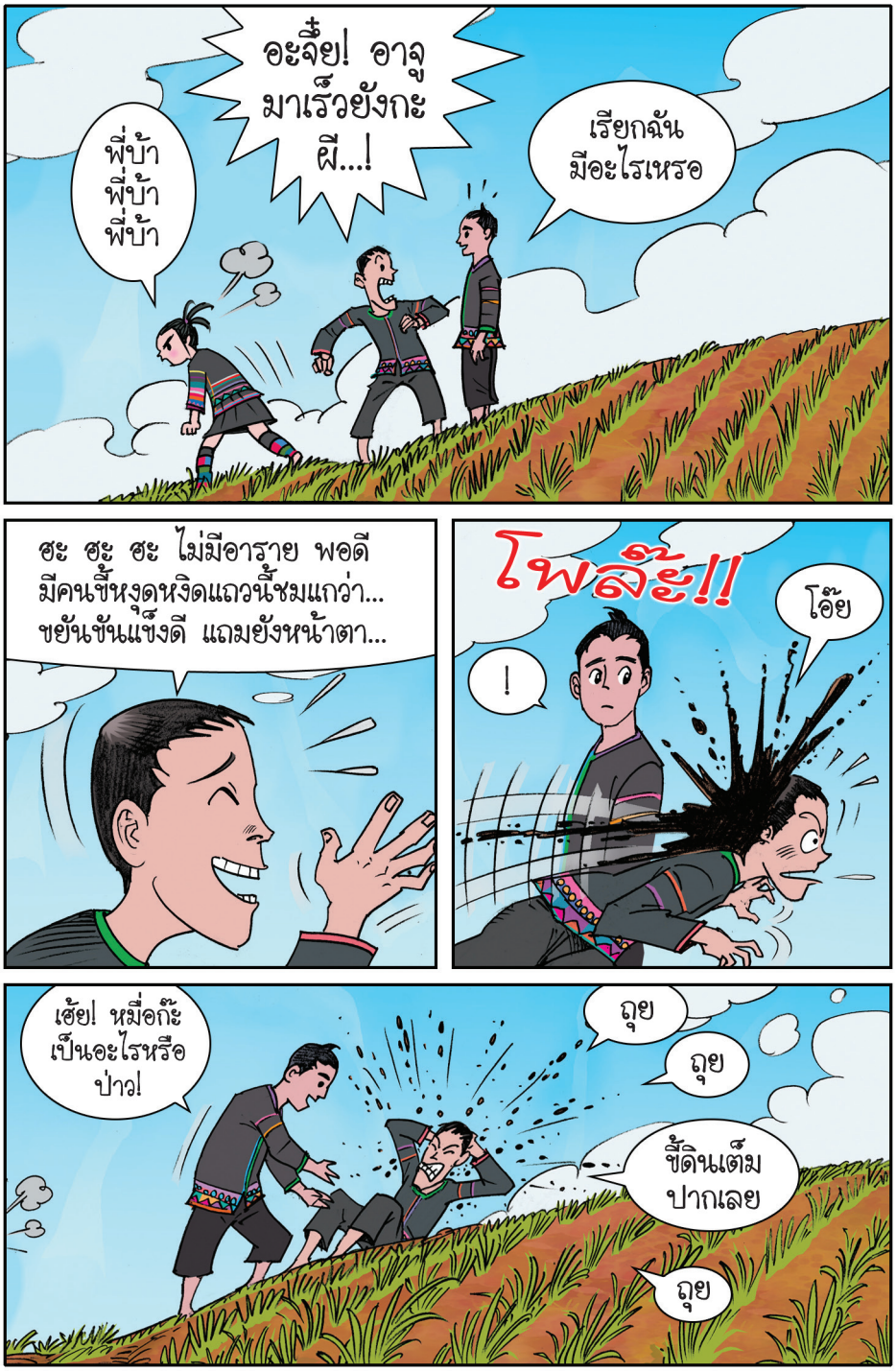

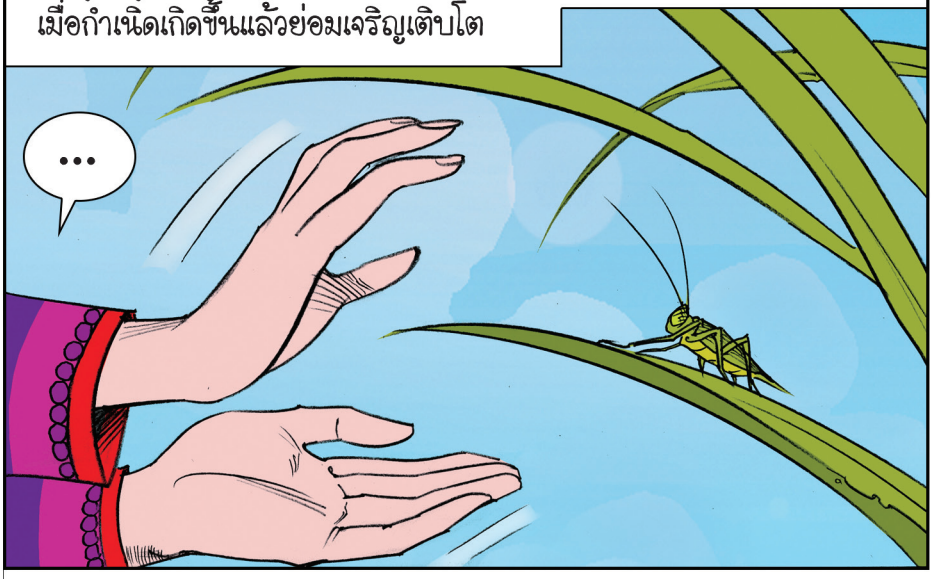

พี่หมื่อก๊ะ
อะไร
อึ
อะจึ๋ย!
มาจ้องหน้าทำไมกันเนี่ย
ผีเข้ารึไง
หมื่อซอ
อึ
!?
...

ช่วยบอกเพื่อนพี่
ให้เลิกจ้องฉันซะที
ไม่ต้องบอกว่า
ฉันให้บอกนะ
ใคร!
อาจูเหรอ!
ก็ใช่นะซิ
เฮ้ย! อาจู
?
พี่หมื่อก๊ะ!
นี่พี่จะแกล้ง
ฉันเหรอ
หา!
อุ๊บ
อ่าว-ไอ้
ไอ้-แอ้ง
!!

อะจี๋ย! อาจูมาเร็วยังกะผี...!
พี่บ้า พี่บ้า พี่บ้า
เรียกฉันมีอะไรเหรอ
ฮะ ฮะ ฮะ ไม่มีอาราย พอดีมีคนขี้หงุดหงิดแถวนี้ชมแกว่า... ขยันขันแข็งดี แถมยังหน้าตา...
โพลี๊ะ!!
โอ๊ย
!
เฮ้ย! หมื่อก๊ะเป็นอะไรหรือป่าว!
ฤย
ฤย
ขี้ดินเต็มปากเลย
ฤย

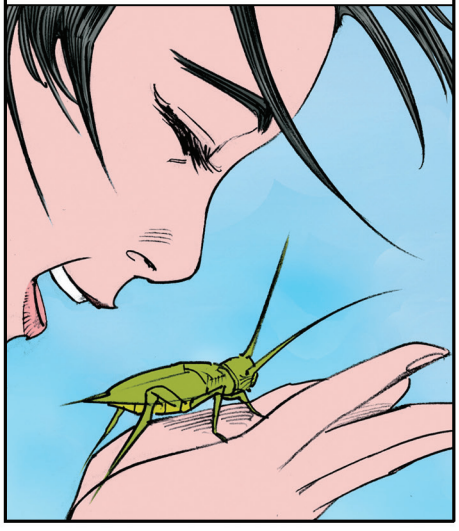
“หม่า ฎ้องล้าเออ โฮหย่า งาหย่า หม่าจ้อ ก้าค้อง หยิอิ่ว ต้องหน่อง ฎ้องล้างง้าอา” ความหมายที่ว่า สัตว์ที่เกิดมาแล้วโตกันหมด แม้แต่จิ้งหรีดที่อยู่ในรูก็มีปีกที่แข็งแรง ความจริงที่กล่าวเปรียบเปรยถึงสรรพสิ่งเมื่อกำเนิดเกิดขึ้นแล้วย่อมเจริญเติบโต

ทุกช่วงเดือนที่เปลี่ยนแปลงนี้ ชาวอาข่าจะคอยเอาใจใส่พิธีกรรมตลอดเวลา

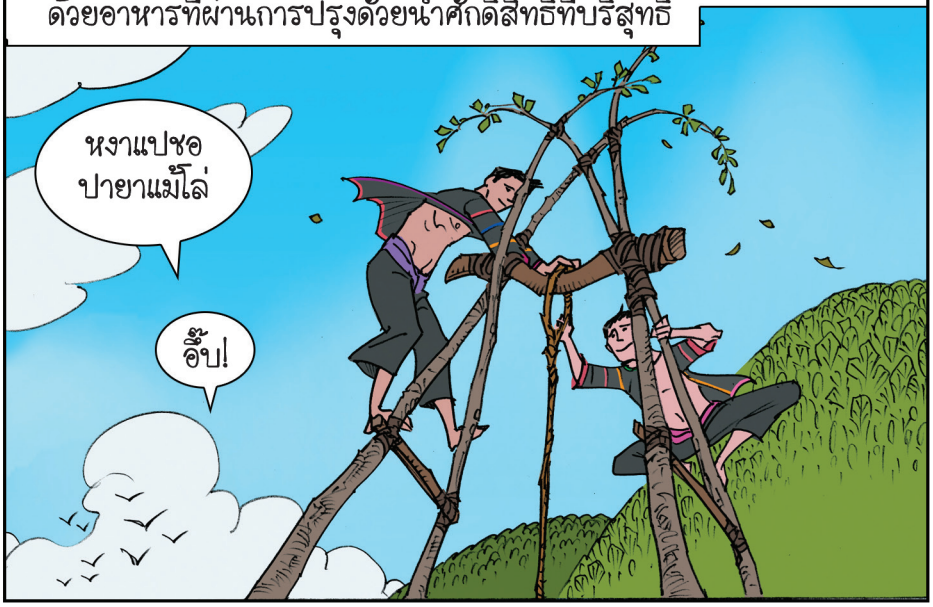

เป็นการเอ่ยขอบคุณต่อธรรมชาติที่ให้ความอุดมสมบูรณ์ อุ้มชูให้พืชพันธุ์ธัญญาหารงอกเงยงดงาม

เมื่อย่างเข้าเดือน “ฉ่อลา บาลา” เดือนที่ห้าของการปลูกข้าว ตรงกับเดือนสิงหาคม ก่อนจะเข้าสู่ฤดูเก็บเกี่ยวในเดือนต่อไป ในช่วงเวลานี้ของทุกๆปีอาข่าจะได้ฉลองกันในประเพณี “แย้ชู่อ่าเผว่” (Yaerkuq Aqpoeq) การโล้ชิงช้า งานรื่นเริงที่บ่งบอกว่าพืชพันธุ์กำลังสมบูรณ์พร้อมเก็บเกี่ยวไว้บริโภคแล้ว
!?
แปะ
อุ๊ย!

ประเพณีโล้ชิงช้าอันเก่าแก่เป็นช่วงเวลาสำคัญในรอบหนึ่งปีของชุมชน โดยเฉพาะหญิงสาวชาวอาข่าที่จะงดงามเป็นพิเศษตลอดทั้ง ๔ วันของพิธีกรรมที่เกิดขึ้น นับตั้งแต่พิธีกรรมเซ่นไหว้บรรพบุรุษในวันแรก ด้วยอาหารที่ผ่านการปรุงด้วยน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่บริสุทธิ์

วันต่อมาทุกคนมารวมกันที่บ้านของเจ่วมา ผู้นำศาสนา และเริ่มแบ่งงานปลูกสร้างชิงช้าใหญ่ของหมู่บ้านเรียกว่า *“หละเฉ่อ”* โดยจะฝังโคนเสาชิงช้าในดินอย่างมั่นคง ผูกปลายเสารวมกัน มีเถาวัลย์ผูกร้อยห้อยลงมาจากยอดเสาจนเกือบถึงพื้น

“เจว่มา” (Dzoeqma) นำก้อนหิน หญ้าแพรก เครือหนาม ผูกติดไว้กับชิงช้า แล้วขึ้นเหยียบโล้ชิงช้าไปมา

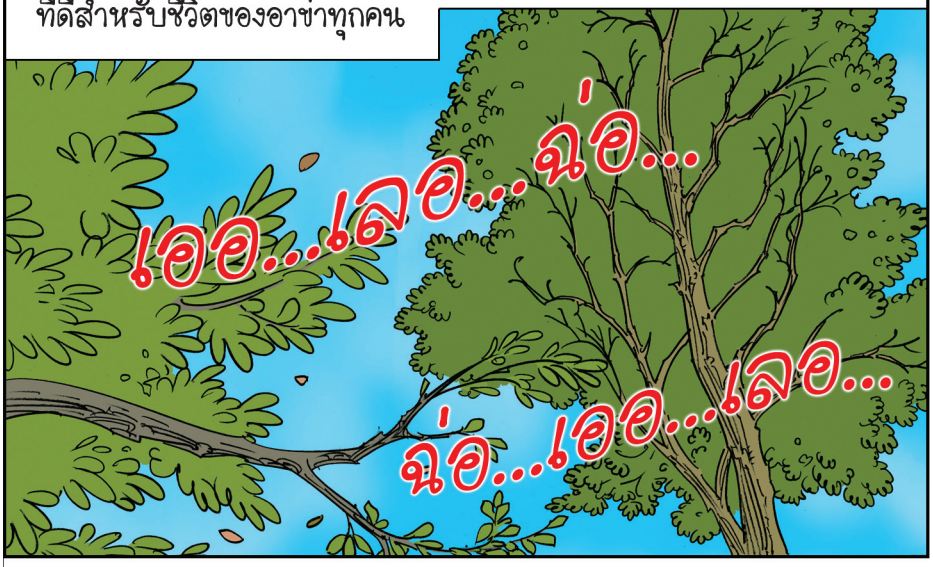
ก้อนหินแทนความมั่นคง หญ้าแพรก เครื่องหมายแห่งการขยายเผ่าพันธุ์ และเครือหนามจะคุ้มครองให้ปลอดภัย

ตำนานเล่าว่า “ชี้ะบาหม่อโล้ะโล้ะชื่อ” และ “ค้อบาอ่าเผว่ เอว้ค้อค้อคอง” ผู้นำอาข่าในดินแดน “จาแดล้อง” (Jadae Lanr) ประเทศจีน เป็นผู้ให้กำเนิดประเพณีโล้ชิงช้า ให้อาข่าได้ร่วมยินดีที่ชุมชนจะมีผลผลิตบริบูรณ์

วันนี้ทุกคนร่วมร้องรำทำเพลง ซึ่งมีความหมายให้อาข่าพบแต่เรื่องดีๆ พืชผลงอกงาม ความสุขสนุกสนานรื่นเริงในช่วงเวลานี้จะเป็นนิมิตหมายที่ดีสำหรับชีวิตของอาข่าทุกคน

การเฉลิมฉลองจะทำเรื่อยไปจนครบ ๔ วันตามที่กำหนด หลังจากนั้นสายชิงช้าก็จะผูกติดไว้กับเสาชิงช้า ห้ามใครมาเล่นอีกจนกว่าเดือน “ฉ่อลา บาลา” จะเวียนมาถึง

ปีนี้หมื่อซอโตเป็น“หมี่ดะ”*แล้ว จะร่วมพิธีโล้ชิงช้าด้วยชุดแต่งกาย
ที่งดงามมากกว่าทุกครั้ง หญิงอาข่าแต่งกายด้วยสีดำที่ประดิษฐ์ประดอย
เป็นลวดลายหลากสีสัน ประดับทับซ้อนด้วยเครื่องเงินวาววับสะดุดตา
ส่งเสียงกรุ๋งกริ๋งสะดุดหูเมื่อยามเคลื่อนไหว

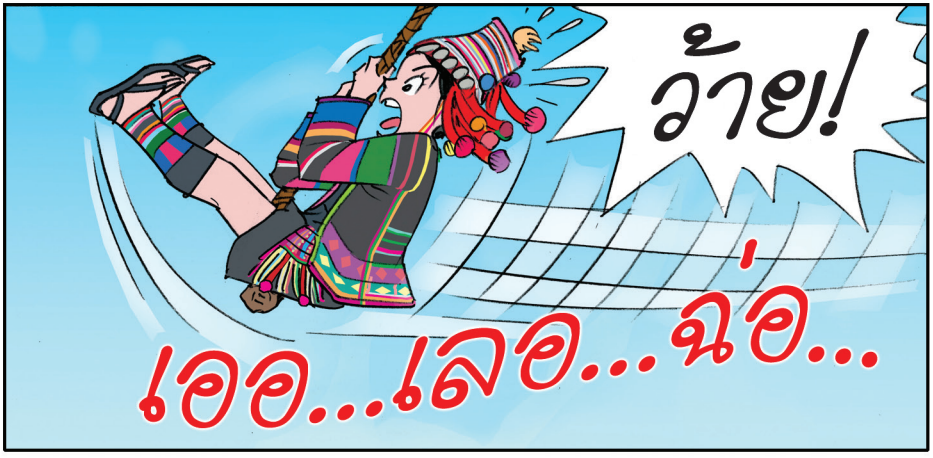

* "หมี่ดะ" (Miqdavq - ตัวเขียนภาษาอาข่าสากล) หมายถึงหญิงสาวอาข่าที่ยังไม่ได้แต่งงาน

หนุ่มพวกนี้จะมีความหมายอะไร...!! ว่ามั้ย
!?
ใช่...ฉันไม่สนหรอก เชอะ
เธอสองคนพูดอะไรกัน
มองหาใครอยู่หรือเปล่า...หมือซอ
เปล่า! ฉันตื่นเต้นต่างหากล่ะ
ฉันว่าเธอได้ตื่นเต้นจริงๆแน่โน่นไง! มาแล้ว

อาจู
ทำไมเพิ่งมา
ฉันมานานแล้ว
หมื่อซอ
อาจู
ตึก...
ตัก...
ตึก...
ตัก...
หมื่อซอ!!
เป็นอะไร หูดับ
หรือไง ฉันเรียก
เธอตั้งนาน
เขาเรียกไป
โล้ชิงช้าแล้ว
ไปได้แล้ว

ผู้หญิงอาข่าเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะได้รับการอบรมสั่งสอนให้แต่งกายด้วยชุดที่สมกับช่วงวัย หมื่อซอจึงต้องเตือนตัวเองให้เคร่งครัดมากขึ้นในการดำเนินชีวิต รวมถึงเป็นการสื่อความหมายไปถึงชายหนุ่มในหมู่บ้านให้รู้ว่าเธอเป็นสาวแล้ว จะปฏิบัติต่อเธออย่างไรจึงจะเหมาะสม

หมื่อซอของอาจูนี่
สวยจริงๆเลย
อย่าพูดบ้าๆนา
น่าเกลียด
ฮ่า ฮ่า
ฉ่อ...เอ...เลอ...
โธ่เอ๊ย ใครๆก็รู้ว่า
แกคิดยังไงกับเธอ
ฮ่า ฮ่า ฮ่า
ฉันไม่พูดเล่นเรื่อง
แบบนี้ ไม่รู้ว่าเธอ
คิดยังไงกับ...เอ่อ...
กับแกใช่มั้ย
ฮ่า ฮ่า ฮ่า

หมายเหตุ : ภาพที่สนุกสนานน่าตื่นเต้นของการ์ตูนล้วนเกินกว่าชีวิตจริงจะทำได้ ดั่งท่วงท่าการโล้ชิงช้าที่เห็น...

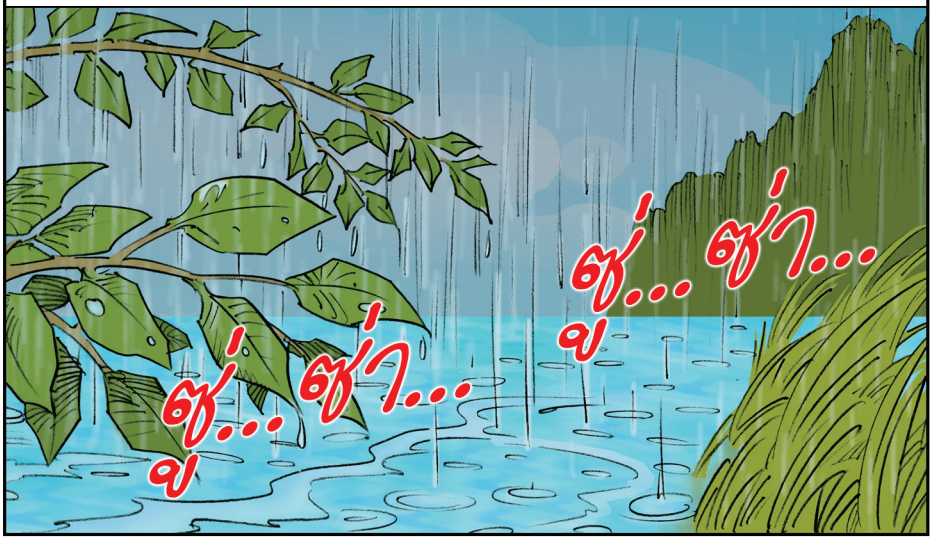

...อาซ่าทุกคนล้วนโล้ชิงช้าอย่างถูกวิธี ซึ่งจะมั่นคงและปลอดภัยเพราะมือสองข้างจะยึดแน่นกับเชือกโยงตลอดเวลา

จังหวะขึ้นลงของชิงช้าสร้างจังหวะให้กับบทเพลงที่สนุกสนาน บอกเล่าเรื่องราวที่มาของการโล้ชิงช้าที่เริ่มต้นมาพร้อมกับคนอาข่าที่อาศัยไร่นาป่าเขาดำรงชีวิต

ฝนลงเม็ดนี่นา...
ฝนตกจริงด้วย
ฝนตก
...หมี่โอ้โลโย...
ฤกษ์ดีแล้วพวกเรา
ฮ่า ฮ่า ฮ่า หมื่อซอของแกนี่บุญมากเลยว่ะ
หมื่อซอ! เธอนี่ทำให้ฉันแปลกใจอยู่เรื่อยเลย

เมื่อเข้าสู่เดือน “ยอลา บาลา” ฝนฟ้าก็นำความชุ่มฉ่ำให้พื้นดิน ต้นข้าวที่ปลูกไว้หลายเดือนก่อนกำลังพร้อมจะแตกดอกออกรวง ด้วยน้ำใหม่ที่เทลงมาในช่วงเวลาเหมาะเจาะพอดี นี่คือวิถีแห่งบรรพบุรุษที่อาข่าบูชา

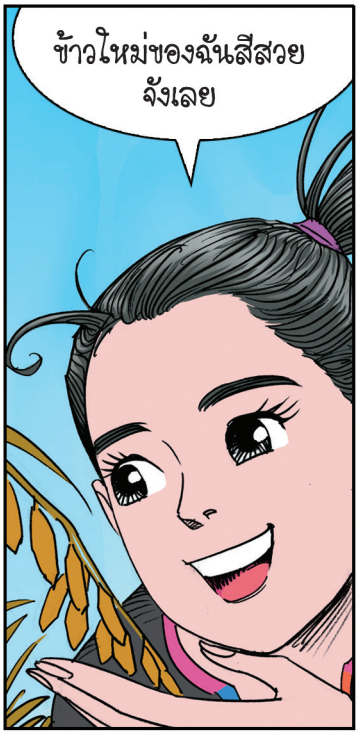

พิธีกรรมมากมายยังคงปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในแต่ละเดือนที่เคลื่อนไป เช่น ประเพณี “ยอลาอ่าเผว” อยู่กรรมในวันหมู อยู่กรรมในวันแซ้ย์ ประเพณีถอนขนไก่ ตลอดจนเทศกาลไล่ผี

เมื่อผ่านเดือน *“สี่แยะ บาลา”* คำที่มีความหมายว่าผลไม้และดอกไม้ ช่วงเวลาที่พืชพันธุ์ต่างๆ ออกดอกออกผล รวมถึงข้าวในไร่ก็สุกงอมเช่นกัน

บรรพบุรุษกำหนดวันเวลาไว้อย่างเหมาะสมแล้ว จังหวะของประเพณีพิธีกรรมที่กำหนดขึ้นนั้นจะคอยเตือนให้รู้ว่าอีกช่วงเวลาหนึ่งข้างหน้าต้องเตรียมพร้อมรับมือกับสิ่งใด

เมื่อข้าวไร่พร้อมจะเก็บเกี่ยว การเลือกฤกษ์วันที่ดีเพื่อกินข้าวใหม่ก็ได้กำหนดขึ้นด้วยพิธี *"ยอพู นองหมื่อ เซ้เออ"* (*Yawpu Nanmeeq Tseir-e*) เจว่มา ผู้นำศาสนา ประกาศให้คนในชุมชนอยู่กรรมทำจิตใจให้บริสุทธิ์เตรียมพร้อมเพื่อประกอบพิธีกรรมกินข้าวใหม่ในวันรุ่งขึ้น

จูหมื่อสวมหมวกอาข่า แล้วเตรียมเคียวใส่ถุงย่าม เดินนำหน้าหมี่จูและลูกๆ มุ่งหน้าขึ้นเขาไปไร่ตั้งแต่เช้าตรู่

เมื่อถึงไร่ก็เด็ดใบเผือกมา ๒ ใบ วางปูบนหมวก แล้วนำไปวางบนหลังคาซุ้มพิธี “ยาซุ้ม ชี่มผี” (Yarcmr Khmqpiq)

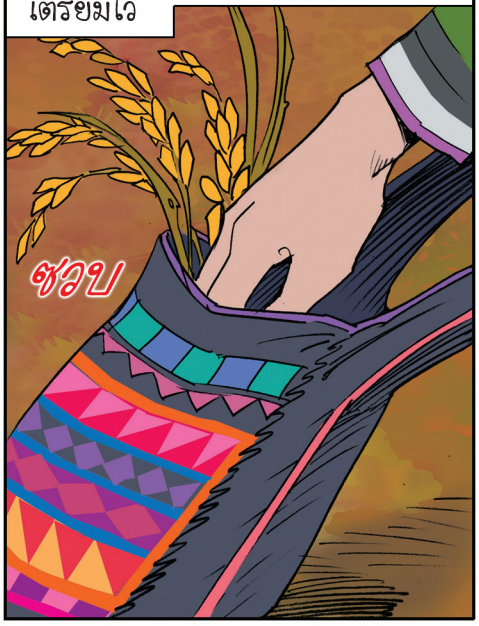

จากนั้นเด็ดรวงข้าวที่สมบูรณ์จำนวน ๓ รวง พร้อมใบข้าวอีก ๑ ใบ เรียกว่า “แซ้นุ้ม จือออ” (Caernmr Tseevq-e)นำมาวางบนซุ้มพิธีเช่นกัน

แล้วเกี่ยวรวงข้าวอีก ๓ ครั้ง ครั้งละ ๓ รวง มาวางทับเป็นรูปสามเหลี่ยม แล้วเหยียบรวงข้าวที่กองพอเป็นพิธี

จากนั้นจึงมัดรวงข้าวทั้งหมดใส่ถุงที่เตรียมไว้

แล้วจึงเกี่ยวข้าวต่อไปเพื่อนำไปเป็นข้าวใหม่ “ห่อสึ” (Hawqxeevq) เมื่อเก็บได้พอประมาณก็เลือกรวงข้าวที่สวยๆอีก ๓ รวง ทิ้งไว้บนชุ้มพิธี ส่วนที่เหลือนำใส่ย่าม แล้วเดินทางกลับไปทำพิธีต่อที่บ้าน

เมื่อถึงบ้านแล้ว เริ่มพิธีกรรมด้วยการนำถุงใส่รวงข้าวแขวนไว้ที่เสาใกล้กับบริเวณที่จะทำพิธี

ส่วนข้าวในถุงอื่นๆก็จะนำไปผึ่งแดดพอเป็นพิธี

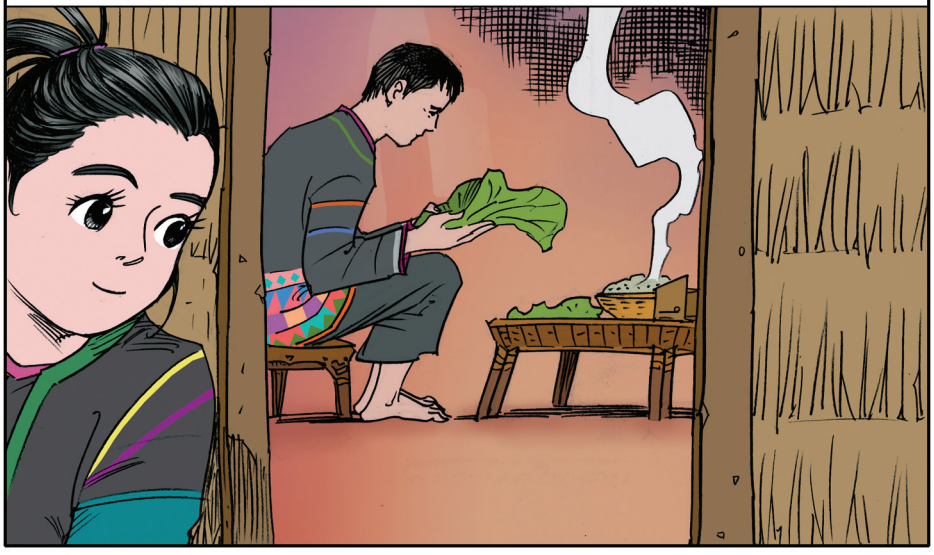
แล้วนำกลับไปคั่วในกระทะให้ร้อนจนได้ที่ ก่อนจะนำไปตำเป็นข้าวเม่า “แจะหย่อ” (Caevqnyawq) สำหรับประกอบพิธีเซ่นไหว้

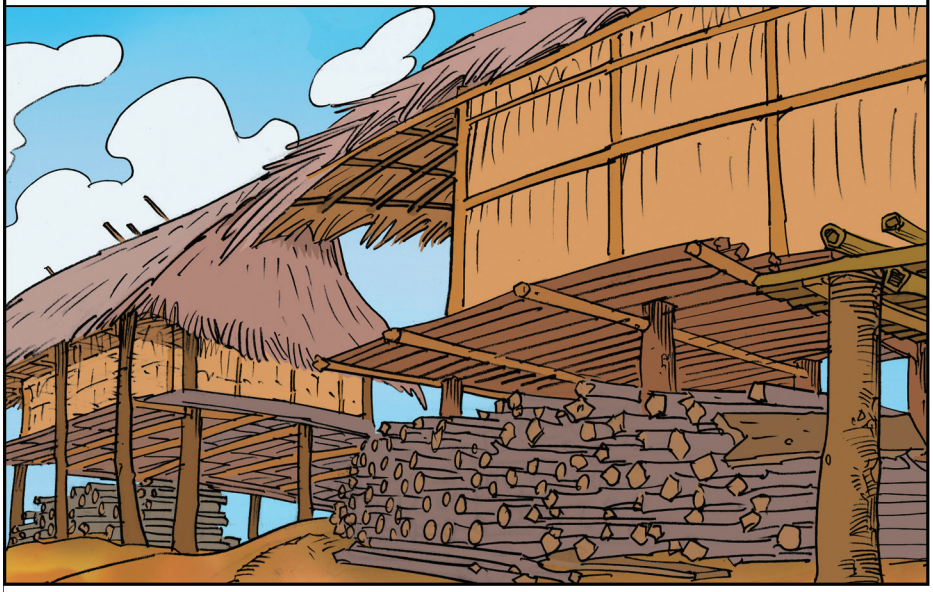

ชำระล้างอุปกรณ์ประกอบพิธีด้วยน้ำศักดิ์สิทธิ์อันบริสุทธิ์

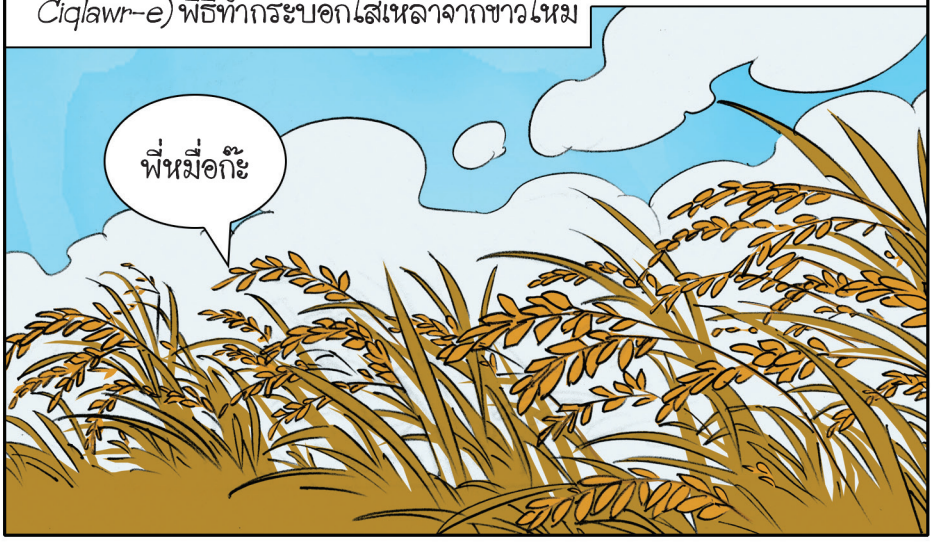

แล้วจัดแจงแยกไก่ต้มที่เตรียมไว้เป็นสำรับอย่างชัดเจนตามความเชื่อที่ลึกซึ้ง จัดวางกระบอกเหล้าพิธี กระบอกน้ำชา อย่างเหมาะสม ส่วนข้าวสารที่ได้จากข้าวใหม่ใส่ตะกร้าวางไว้ พร้อมด้วยข้าวเม่าข้าวใหม่ที่ทำขึ้นมาไม่นาน

เครื่องเซ่นพร้อมแล้ว ผู้ประกอบพิธีแกะห่อใบเผือกนำรวงข้าวออกมาแตะเครื่องเซ่น เสร็จแล้วเอาใส่กระบอกบนหิ้งบูชา เริ่มจุดไฟทำการเซ่นไหว้ ผู้ทำพิธีกินเครื่องเซ่น พร้อมทั้งสมาชิกในครอบครัวมากินอาหารร่วมกัน

ข้าวใหม่ผ่านพิธีศักดิ์สิทธิ์แล้ว ชุมชนเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวอย่างขะมักเขม้น ถึงกลางเดือนพฤศจิกายน เริ่ม *“แซ้สึ จี้บ่า ฉี่ล้อเออ” (Caerxeevq Jirbaq Ciqlawr-e)* พิธีทำกระบอกใส่เหล้าจากข้าวใหม่

ในที่สุดการเก็บเกี่ยวข้าวจากในไร่เป็นครั้งสุดท้ายก็เสร็จสิ้นลง จบงานไร่ด้วยพิธี *“บ่องเยว แปยะเออ”(Banqyoeq Pyaev-e)* กำหนดให้มีขึ้นเพื่อเรียกเจ้าที่ที่ดูแลไร่กลับบ้านพร้อมกับมัดข้าวฟ่อนสุดท้าย

หมื่อชอไปล้อพี่เขาทำไม
พี่มีแฟนได้ แม่ก็โล่งอก
แต่ยังนึกสงสารว่าที่
ลูกสะใภ้อยู่เลย
โห...แม่
แม่แซวแรงกว่า
หนูอีกนะเนี่ย
ฮิ ฮิ ฮิ
ซวบ
...
ซวบ
ซวบ
!?
แม่ๆ ดูพี่หมื่อก๊ะ
เงียบผิดปกติจริงๆ
อกหักเปล่าเนี่ย

เดือน “ท้องลา บาลา” ตรงกับเดือนธันวาคม ช่วงเวลาที่แสดงว่าฤดูกาลเพาะปลูกหมดลงแล้ว ทุกคนจะได้พักผ่อนเตรียมตัวส่งท้ายปีเก่าอย่างสนุกสนาน

พี่หมื่อก๊ะ
พี่พูดถึงใคร
แม่ยิ้มอะไร
เปล่าๆ
แม่ยิ้มอะไร
แดดมันเข้าตา
แดดเข้าตา...ฮ่า...ฮ่า...
ฮ่า...ฮ่า...ฮ่า...มุกแม่นี่
เนียนมากเลย
ฮ่า...ฮ่า...ฮ่า...
แม่อ่ะ...
หนูงอนแล้ว
ฮึ...!
โถ...ไม่เอาน่า พี่ก็พูดหยอกล้อหนู
เล่นหรอกน่า เรื่องนี้ใครๆเขาก็รู้
ไม่ใช่เรื่องปกปิดซักหน่อย
ไม่พูด
ด้วยแล้ว

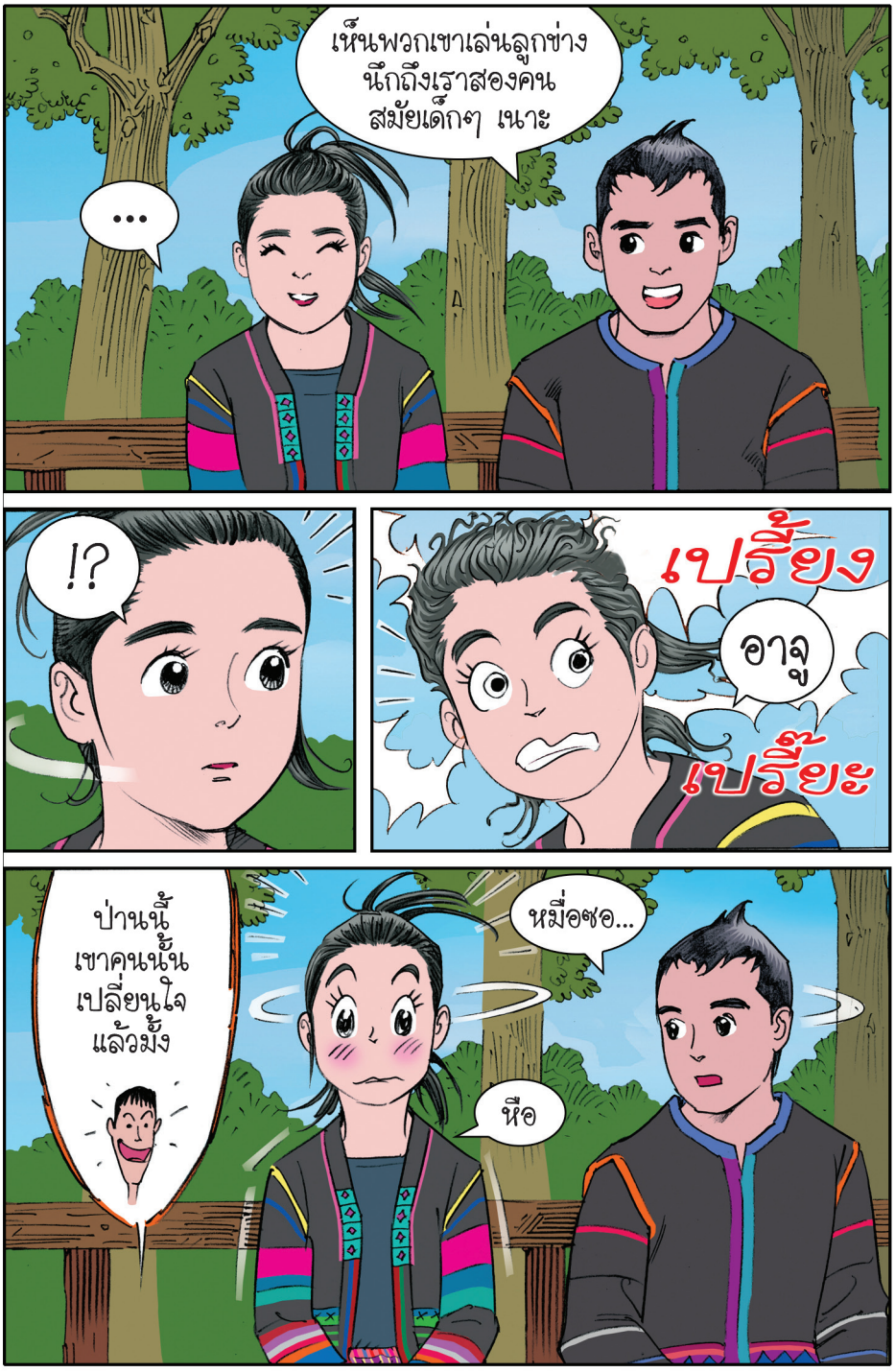
ความรู้ความเข้าใจของบรรพบุรุษบอกลูกหลานอาข่าว่าช่วงเดือน “ท้องลาบาลา” กำลังเข้าสู่ช่วงแห้งแล้ง ควรพักร่างกายให้พร้อมอย่างเต็มที่ เก็บเกี่ยวความสุขกับช่วงปีใหม่ที่กำลังจะมาถึง เด็กน้อย...สาวหนุ่ม...จับกลุ่มร่าเริงตามช่วงวัย พ่อแก่แม่เฒ่าเฝ้ามองลูกหลานอยู่ในวงสนทนาของตน ทุกคนดูมีความสุขในบริเวณลานกว้างกลางหมู่บ้าน มันคือ “ลานวัฒนธรรม” ของหมู่บ้าน

ลานที่ผู้คนแถบลุ่มแม่น้ำห่างไกลตีความหมายเป็นอื่นว่า “ลานสาวกอด” ที่ลือลั่นไปทั้งแผ่นดิน กว่าชาวอาข่าจะเข้าใจความหมายอันน่าขายหน้านี้ วันเวลาก็ล่วงเลยจนหมดทางแก้ไข

หมื่อซอในวัยสาวสะพรั่ง...ก็คงหนีไม่พ้นการถูกมองด้วยมโนภาพที่น่าเกลียด จากผู้คนนอกหมู่บ้านอย่างแน่นอน
หมื่อซอ คืนนี้มีคนชวนฉันเต้นรำ เธอมากับฉันด้วยมั้ย
ไม่ล่ะ ฉันไม่ถนัดเต้นรำ
!?
หมื่อซอ เดี๋ยวฉันมา รอที่นี่นะ
อืม ไปเถอะ

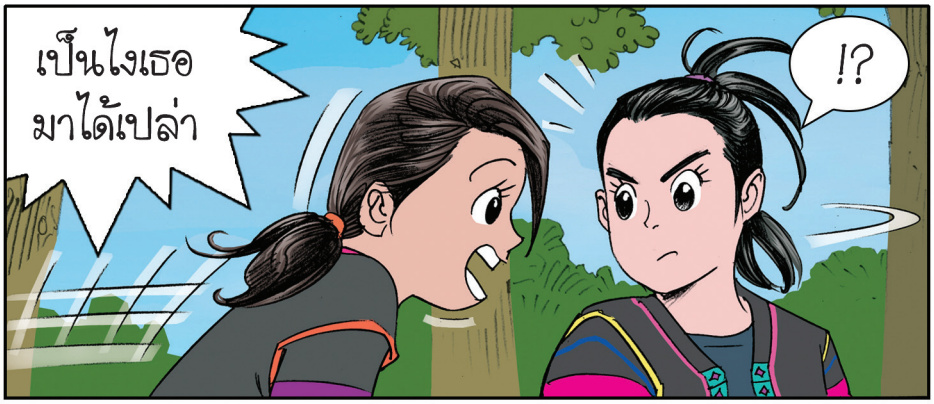

นั่งด้วยคนนะ
อืม!

เย้...
กระเด้งไปโน่นแล้ว

เห็นพวกเขาเล่นลูกช่าง
นึกถึงเราสองคน
สมัยเด็กๆ เนาะ
...
!?
เปรี้ยง
อาจุ
เปรี้ยะ
ป่านนี้
เขาคนนั้น
เปลี่ยนใจ
แล้วมั้ง
หมื่อซอ...
หือ

คืนนี้ฉันอยากชวนเธอมาเต้นรำกับฉัน...เอ่อ...ไม่ใช่กับพวกเรานะ มากันเป็นกลุ่มใหญ่เลยล่ะ
จนป่านนี้เขาคนนั้นเปลี่ยนใจแล้วมั้ง
หยุดซะทีจะได้มั้ย พี่บ้า
พูดกรอกหูอยู่ได้
หือ เธอว่าไงนะหมื่อซอ
ปะ...เปล่าไม่มีอะไร...ได้ๆคืนนี้เจอกัน

จริงเหรอ ดีจัง ฉันชอบเธอมากเลย ในวันประเพณี
“แย้ขู่อ่าเผว่” (Yaerkuq Aqpoeq) ที่ผ่านมา
เธอสวยน่ารักมาก โล้ชิงช้าก็เก่ง
แถมสูงมากด้วย...แฮะๆ
ตายแล้ว
ดูพูดเข้า...
อูย...เอ่อ
ชุดน่ะสวย
มากๆ
แฮะๆ
ชุดสวยเหรอ
ฮืม...อาจูบ้า
เอ่อ...ฉันไปก่อนนะ
คืนนี้เจอกัน
ไปละ

เป็นไงเธอ
มาได้เปล่า
!?

ว่าไงนะ นี่เป็นแผน
ของเธอเหรอ ร่วมมือ
กับอาจูใช่มั้ย
ใจเย็นๆ
ไม่ใช่ฉันคน
เดียว
ว่าไงนะ
ก็คู่เธอไม่ยอม
เปิดเผยความในใจ
กันซักที ขณะที่เขารู้
กันทั้งโลกแล้วว่าเธอ
ทั้งคู่น่ะ รัก...อุ๊บ
ถ้ายังขืนพูดมาก
ฉันจะอุดปากไว้
อย่างนี้แหละ
อุ๊บ

เมื่อถึงเวลาที่หญิงสาวอาข่าต้องมีคู่ครองเพื่อสืบสายเผ่าพงศ์ให้ขยายต่อไป การเลือกสรรคู่หนุ่มสาวให้เหมาะสมเพื่อเป็นอาข่าที่ดีจึงอยู่ในความสนใจของสังคมอาข่า

ณ บริเวณลานวัฒนธรรม ลานเอนกประสงค์ของหมู่บ้านเป็นสถานที่ที่หนุ่มสาวพบปะกันอย่างเปิดเผย ความนัยที่ชายหนุ่มส่งถึงหญิงสาวคนที่หมายปองจะสมหวังหรือไม่นั้นยังต้องรอ

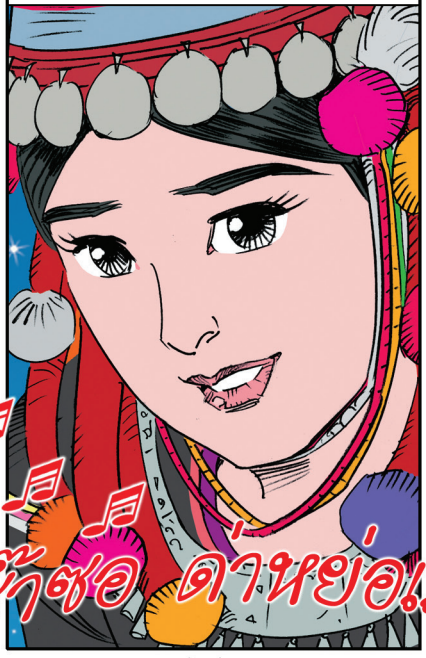

อ่าเดอเหล่อฉ่อ อ๊าเดอเหล่อฉ่อ (มาๆ มาเต้นรำกัน)

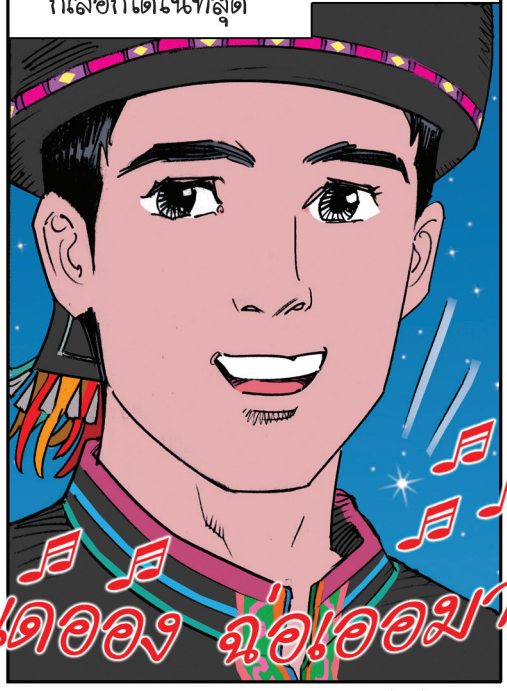
หมื่อซอจะรู้สึกเป็นพิเศษต่อชายหนุ่มคนใด พฤติกรรมชายอาข่าแบบไหน ที่ว่าดีงาม สาวน้อยจะไตร่ตรองอย่างถ้วนถี่

ชีวิตคู่จะเป็นอย่างไรคงอยู่ใน วินาทีตัดสินใจท้ายสุด

และแล้วหมื่อซอผู้มั่นคงในวิถีอาข่า ก็เลือกได้ในที่สุด

หม่าช้าแดออง หม่าฉ่อมา (พื้นที่ไม่เรียบ เราเต้นไม่ได้) ช้าซอ ด่าหย่อแดออง ฉ่อเออมา (มาเต้นรำกันบนพื้นที่เรียบกันเถอะ)

วิถีบรรพบุรุษกำหนดกฎเกณฑ์ให้ลูกหลานอาข่าที่ต้องการแต่งงาน ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันจำเป็นต้องถูกตรวจสอบให้แน่ชัดว่าคู่ครองไม่อยู่ในตระกูลเดียวกัน ยกเว้นว่าถ้ามีช่วงห่างของระดับชั้นบรรพบุรุษ ๗ ช่วงจึงอนุโลม
หมื่อชอ เป็นอย่างไรบ้าง เมื่อวานนี้อาจูพูดอะไรกับเธอบ้าง ข่าวดีใช่มั้ย ฉันถามเขา เขาก็เอา แต่ยิ้ม...
ว่าไง! เล่าให้ฉันฟังหน่อย ฉันอยากรู้

คือ...อาจูเค้า
ขอใช้ชีวิตร่วม
กับฉัน...
แล้วเธอ
ว่าไง!
ฉันตอบตกลง
ไปแล้ว
มันต้องอย่างนี้ซิเพื่อน
ฉันเห็นเหม่อๆ ซึมๆ
กลัวเธอพูดจาไม่เข้าหู
อาจูเขาอีก
ก็ฉันมันไม่ชิน
กับความรู้สึก
แบบนี้

ฤกษ์งามยามดีเป็นกำลังใจสำคัญให้คู่แต่งงานเชื่อมั่นว่าชีวิตคู่น่าจะมั่นคงสืบไป อาจูกับหมื่อซอผ่านการตรวจสอบให้ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันได้ วันเดือนเกิดสมพงษ์เป็นคู่สมบูรณ์แบบที่บรรพบุรุษคัดสรรแล้ว
หมื่อซอ

ครืด
หมื่อซอ
แฮ่กๆ
หมื่อซออยู่ไหน
แฮ่กๆ
แฮ่กๆ

พิธีแต่งงานจัดให้มีขึ้น ๓ วัน ฝ่ายชายจะพาฝ่ายหญิงไปยังบ้านของตน อยู่กับญาติพี่น้องก่อนหนึ่งคืน เมื่อคู่บ่าวสาวเข้ามาในบ้านแล้ว เขาก็จะให้คู่บ่าวสาวส่งไข่ไก่สลับวนกันระหว่างคู่บ่าวสาว จำนวน ๓ รอบอย่างระมัดระวัง ถ้าทำไข่ตกจะทำให้ไม่มีลูกและจะไม่ได้บุญ

คู่บ่าวสาวกินอาหารร่วมกันเป็นมื้อแรก ประกอบไปด้วย ขา น่อง หัว หัวใจ ไส้หวาน ตูดไก่ และเนื้ออีก ๑ ชิ้นด้วย เชื่อว่าเมื่อกินจนหมด ลูกที่เกิดขึ้นในภายหน้าจะสมบูรณ์แข็งแรง

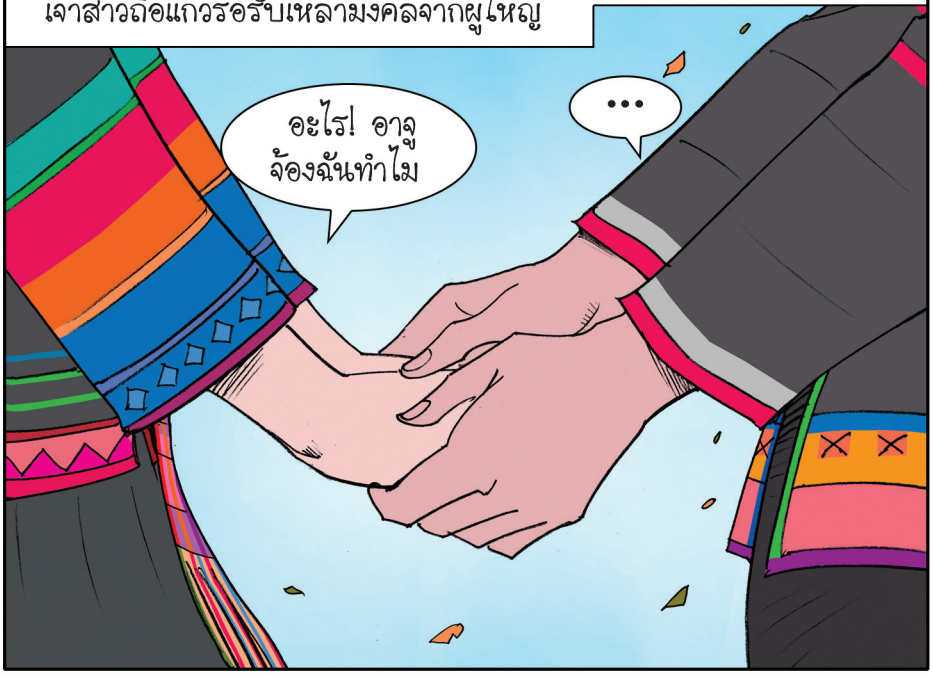

นอกจากนั้นตับหมูก็สามารถบอกใบ้ทำนายว่าคู่แต่งงานจะได้ลูกเป็นหญิงหรือชาย เช้าวันรุ่งขึ้นเจ้าสาวตื่นแต่เช้าทำงานบ้านทุกอย่าง หุงข้าวปลาอาหารให้ผู้เฒ่าผู้แก่กินร่วมกัน

พ่อแก่แม่เฒ่าร่วมร้องเพลงอวยพรให้แก่คู่บ่าวสาว ในตอนเย็นเจ้าบ่าวเจ้าสาวถือแก้วรอรับเหล้ามงคลจากผู้ใหญ่

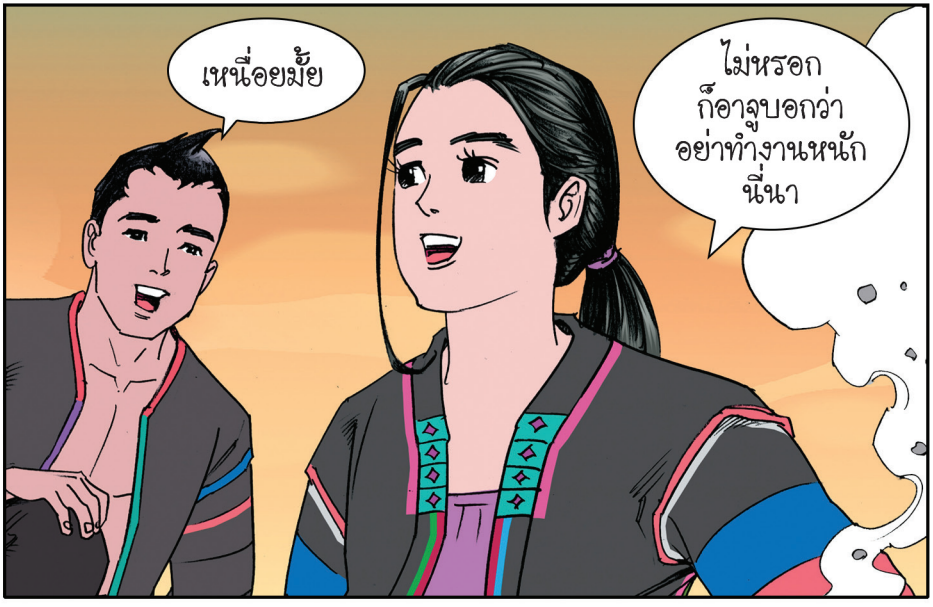

วันที่ ๓ ของพิธี เจ้าสาวออกไปตัดต้นกล้วยแดงในป่า นำหยวกมาเผาให้แขกกิน ผู้เฒ่าอวยพร แขกร่วมงานใช้เขม่าจากก้นหม้อมาไล่ทากันอย่างสนุกสนาน คู่บ่าวสาวก็มอมแมมไปพร้อมกัน เพื่อทดสอบความอดทนก่อนที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน

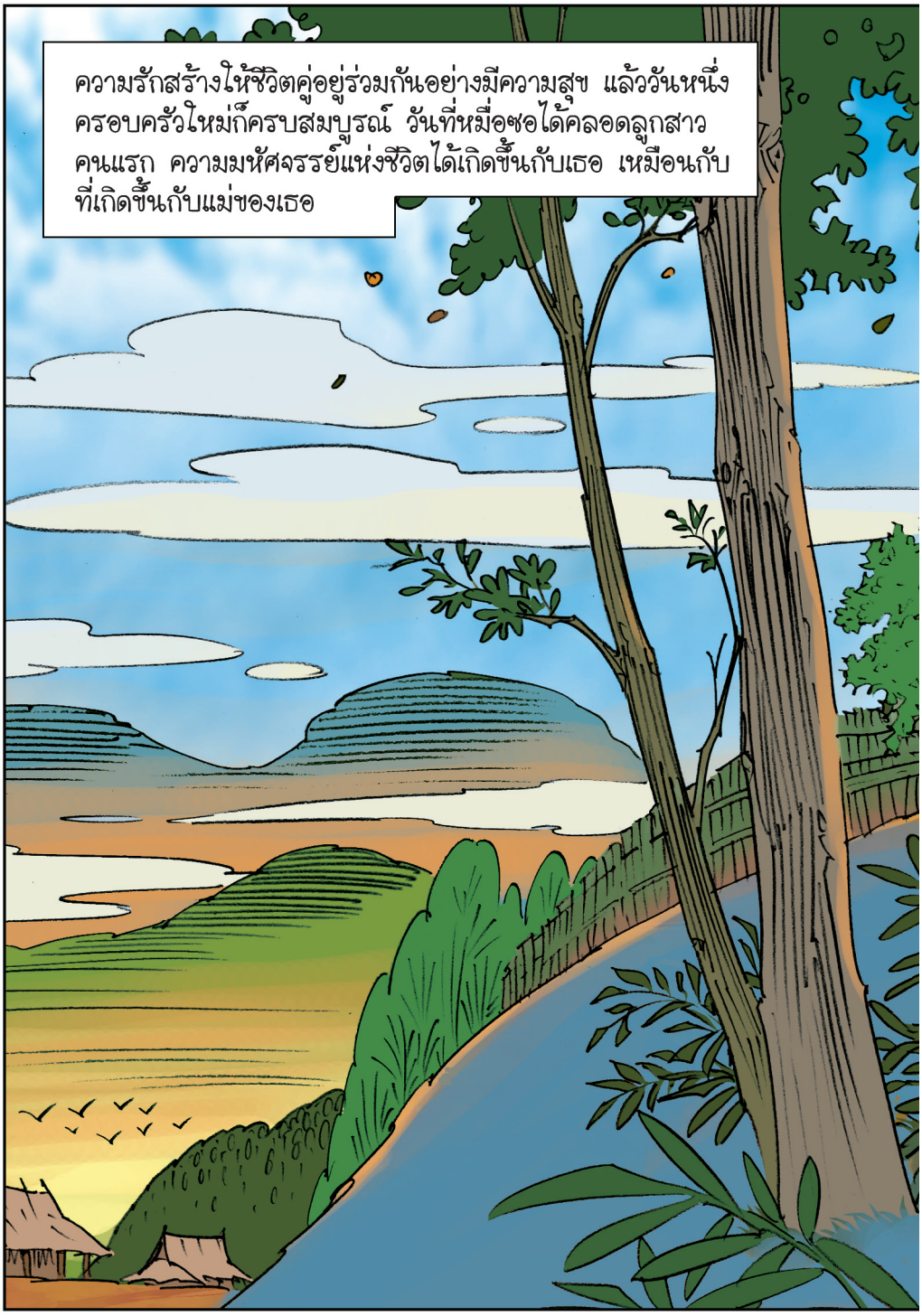

บัดนี้วิญญาณบรรพบุรุษอาข่ามาร่วมรับรู้การเกิดขึ้นของครอบครัวใหม่แล้ว
หมื่อซอกับสามีเริ่มต้นชีวิตคู่ร่วมกันเป็นครั้งแรกบนไหล่เขาที่คุ้นเคย

แม่บอกว่างานจะทำให้ลูกเราแข็งแรง แม่ก็แข็งแรง ฉันว่าแม่พูดถูกนะ
จ้า...แม่พูดถูกแล้วล่ะ แต่ก็อย่าจับงานหนักก็แล้วกัน นะนะ เมียจ๋า...
ครอบครัวหมื่อซอเริ่มต้นทำหลายสิ่งหลายอย่างด้วยแรงผลักดันของคนรุ่นก่อน ทั้งคู่เป็นแบบอย่างของอาข่าที่ดี
อุ๊ย! ดูซิ ลูกดิ้นใหญ่แล้ว สงสัยได้ยินเสียงพ่อ

ความรักสร้างให้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แล้ววันหนึ่ง
ครอบครัวใหม่ก็ครบสมบูรณ์ วันที่หมื่อซอได้คลอดลูกสาว
คนแรก ความมหัศจรรย์แห่งชีวิตได้เกิดขึ้นกับเธอ เหมือนกับ
ที่เกิดขึ้นกับแม่ของเธอ

ความทรงจำที่แม่พร่ำสอนให้เชื่อมั่นในความเป็นอาข่าทำให้เธอพบเจอสามีที่ดี หมื่อซอเชื่อมั่นสิ่งที่บรรพบุรุษบอกแม่และแม่บอกเธอ เป็นสิ่งล้ำค่าที่จะส่งเสริมให้ชาวอาข่าอยู่ได้อย่างสาคฎูมิ เธอจึงตั้งใจแน่วแน่ว่าลูกสาวจะได้รับรู้เรื่องราวและความหมายของบรรพบุรุษเหมือนดั่งที่เธอได้รับทุกประการ

ตำนานเผ่าพันธุ์อาข่า

อะโผ่วหมี่แยะ

อึ่มหมะ Mqmavq (ธรณี)

อึ่มว้อง Mqghanr (ท้องฟ้า)

เทพว้องแดะ (Ghanrdaevq)

เทพแดะเหยาะ (Daevqzawvq)

เทพเหยาะเยอะ (Zawvqzev)

เทพเยอะโท้ (Zevtor)

เทพโท้มา (Torma)

เทพมาชอ (Macaw)

เทพชอแย้ (Cawyaer)

เทพแย้แดะ (Yaerdaevq)

เทพแดะแบ (Daevqbae)

เทพแบซุ้ม (Baesmr)

ซุ้มมิโอ้ Smrmiror (บุตรแบซุ้ม บิดาแห่งมนุษยชาติ)

"ซุ้มมิโอ้" สืบเชื้อสายลงไป ๑๓ ชั่วโคตรจนถึง "เจว่ถ่องผ่อง"

เจว่ถ่องผ่อง Dzoeqtanqpanq (มหาบิดรของอาข่าทั้งปวง)

อาข่า

พิธีปลูกข้าวเริ่มแรก

สมัยก่อนชาวอาข่าไม่ได้มีข้าวกิน และไม่มีการปลูกข้าว เนื่องจากขาดพันธุ์ข้าว สำหรับการเพาะปลูก แต่ชาวอาข่ามีความฉลาดเฉลียว

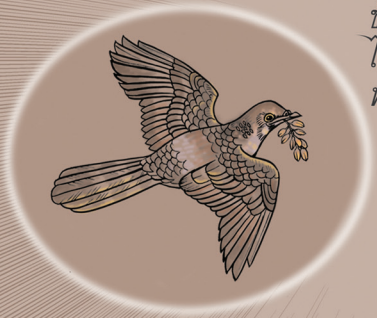
ชาวอาข่าออกอุบายหลอกให้นกกระจอก ซึ่งชาวอาข่าเรียกนกชนิดนี้ว่า "อาจ๊ะจ๊ะเจ๊อะ" ให้ไปขโมยพันธุ์ข้าวของเทพเจ้า "อะโผ่วหมี่แยะ"

พันธุ์ข้าวให้ชาวอาซ่าให้นกกระจอกไปขโมยชื่อ “โกะมา” ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวของเทพเจ้านั่นเอง เมื่อนกกระจอกได้รับคำสั่งจากชาวอาซ่า จึงไปยังที่อยู่ของเทพเจ้า แต่นกกระจอกไม่สามารถขโมยพันธุ์ข้าวมาให้ชาวอาซ่าได้

ชาวอาซ่าไม่ย่อท้อได้สั่งให้นกชื่อ “จ๊าโอ่” ไปขโมยพันธุ์ข้าวอีกครั้ง แต่ก็ไม่สำเร็จ ในที่สุดชาวอาซ่าก็สั่งให้นกเขาไปขโมยพันธุ์ข้าวจากเทพเจ้าอีกครั้ง ครานี้นกเขาขโมยพันธุ์ข้าวได้สำเร็จ ดังนั้นชาวอาซ่าจึงเรียกนกเขานั้นว่า “ห่าเหว่” ซึ่งแปลว่า นกขโมยนั่นเอง

เมื่อชาวอาซ่าขอพันธุ์ข้าวจากนกเขา นกกลับบอกว่าได้กินลงท้องไปหมดแล้ว และไม่ยอมให้พันธุ์ข้าวแก่ชาวอาซ่า แล้วก็บินจากไปทันที

นกเขาได้บินไปเกาะที่กิ่งไผ่ซาง ซึ่งมีนกเขาเกาะอยู่แล้วสองตัว จึงมีนกเขาเหมือนกันสามตัว เมื่อชาวอาข่าตามมาพบจึงได้ปรึกษากัน โดยชาวอาข่ามีหน้าไม้สามดำม ให้เลือกดำมที่อยู่ตรงกลาง มีลูกดอกอยู่สามดอกก็ให้เลือกดอกที่อยู่ตรงกลาง เมื่อมีนกเกาะอยู่สามตัว ก็ให้ยิงนกที่อยู่ตรงกลาง

โอ๊ย.ย.ย

ชาวอาข่ายิงหน้าไม้ออกไปโดนนกเขาที่อยู่ตรงกลางตามที่ตั้งใจไว้ แต่บังเอิญร่างของนกเขาได้ร่วงลงไปในน้ำวนที่ชื่อ “อี้จุอี้ยอง” ร่างของนกเขาถูกปลาเหลืองกินเข้าไป ชาวอาข่าเรียกปลาชนิดนี้ว่า “หง่าสาหง่าชื้อ” เหตุการณ์นี้ทำให้ชาวอาข่าคิดหนักว่าจะเอาพันธุ์ข้าวมาได้อย่างไร

ชาวอาข่าจึงปรึกษากันอีกครั้ง คราวนี้พวกเขาได้ใช้แหที่เรียกว่า "ยา" มาเหวี่ยงเพื่อจับปลาเหลืองที่กลืนนกเขาเข้าไป พอเหวี่ยงแหลงไปก็สามารถจับปลาเหลืองขึ้นมาได้

เมื่อได้ปลาเหลืองแล้ว ชาวอาข่าก็คิดว่าจะเอานกเขาออกจากท้องปลาได้อย่างไร เขาจึงเอามีดผ่าท้องปลาทันทีและพบว่ามีนกเขาอยู่ในท้องปลาจริง จากนั้นก็ผ่าท้องนกเขา ก็เจอพันธุ์ข้าวที่นกเขาไปขโมยจากเทพเจ้าอยู่ในกระเพาะอาหาร

ชาวอาข่าได้นำพันธุ์ข้าวไปมอบให้ผู้นำศาสนา "เจว่มา" เพื่อนำพันธุ์ข้าวนั้นไปชำระล้างในบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ก่อนที่จะทำพิธีปลูกข้าวเริ่มแรกในไร่ อันเป็นเหตุทำให้เกิดพิธีปลูกข้าวเริ่มแรก หรือที่เรียกกันว่า "แช่คาอ่าเผว่" จนถึงทุกวันนี้ พิธีปลูกข้าวเริ่มแรกจะมีการประกอบพิธี คือผู้ชายจะไปทำความสะอาดบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ศาสนสถานซึ่งเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่ชาวอาข่าตักน้ำเพื่อนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

เรื่องและภาพโดย สมบัติ คิ้วฮก

คณะผู้จัดทำ

คณะที่ปรึกษา

๑. นายสมชาย เสียงหลาย	ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
๒. ศาสตราจารย์อภินันท์ โปษยานนท์	รองปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
๓. นางปริศนา พงษ์ทัดศิริกุล	อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
๔. นายสมชาย มีชูพร	รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
๕. นางวิไล วิทยานาถไพศาล	รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
๖. นางสุนันทา มิตรงาม	ผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมศึกษา

คณะบรรณาธิการ

๑. นางสาวกิตติพร ใจบุญ	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ
๒. นางมณฑิรา สวัสดิรักษา	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
๓. นางสาวพรรณฉวี ประยูรพรหม	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
๔. นางสาวสุภาภรณ์ เจริญศิริโสภาคย์	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ
๕. นางสาวนันทิกา ปรีดารัตน์	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน

ที่ปรึกษาข้อมูลอาข่า

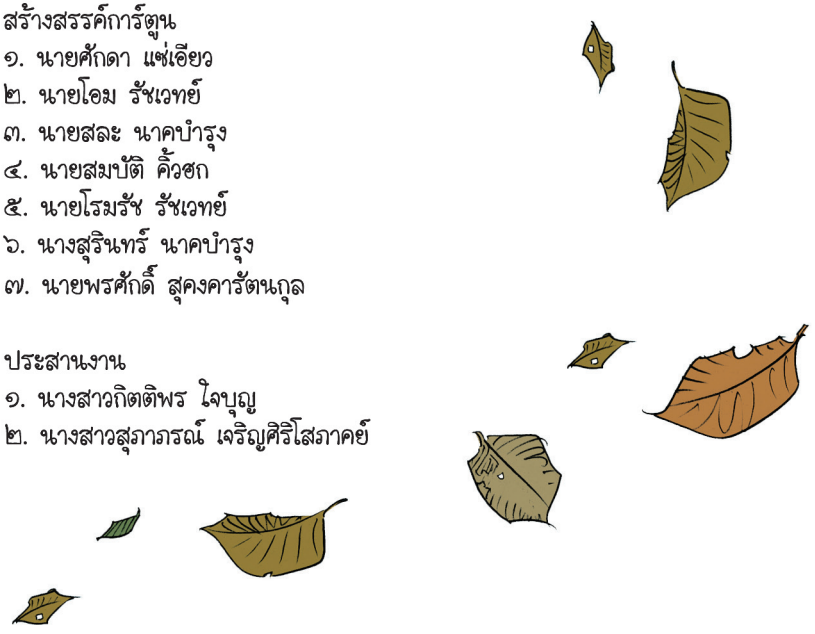
๑. นายอาจู จูเปาะ	ประธานชมรมอาข่าในประเทศไทย
๒. นายชูพินิจ เกษมณี	ที่ปรึกษาสมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย

สร้างสรรค์การ์ตูน

๑. นายศักดา แซ่เอียว
๒. นายโอม รัชเวทย์
๓. นายสละ นาคบำรุง
๔. นายสมบัติ คิ้วฮก
๕. นายโรมรัช รัชเวทย์
๖. นางสุรินทร์ นาคบำรุง
๗. นายพรศักดิ์ สุคงคารัตนกุล

ประสานงาน

๑. นางสาวกิตติพร ใจบุญ
๒. นางสาวสุภาภรณ์ เจริญศิริโสภาคย์

ห่อม๊ะเด
(Ghawqmar Dei-eiq)

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
กระทรวงวัฒนธรรม

Cyan Magenta Yellow Black CRIPPER 1/n

วันที่ 09/03/2555 เวลา 55/313 ผู้ออกแบบ นางสาวจันทร์เพ็ญ ศรีอุดม 4 สี
ลูกค้า สำนักงาน k อักษร พิมพ์ สำนักงาน เลขที่ 650x550 ที่มาไฟล์ 2" แม่แบบพับ PIN

เรื่องราวของ"หมื่อซอ"ยังไม่จบบริบูรณ์
ชีวิตจะดำเนินต่อไปเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีงาม
นำความทรงจำล้ำค่าของบรรพบุรุษโบราณถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน
หวังว่าวัฒนธรรมอาข่าต้องดำรงอยู่คู่ภูดอยแห่งนี้ตลอดไป

เรื่องราวของ"หมื่อซอ"ยังไม่จบบริบูรณ์
ชีวิตจะดำเนินต่อไปเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีงาม
นำความทรงจำล้ำค่าของบรรพบุรุษโบราณถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน
หวังว่าวัฒนธรรมอาข่าต้องดำรงอยู่คู่ภูดอยแห่งนี้ตลอดไป